

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑΣ & ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ - ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μετάφραση και σχολιασμός του γαλλικού νομοσχεδίου που επικυρώνει τη συνολική οικονομική, εμπορική και στρατηγική συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της και του Καναδά

Φουρκιώτη Βέρα Ειρήνη

A.M.: Ξ2016043

Επιτροπή Εποπτείας:

κ. Μιχάλης Πολίτης

κ. Φωτεινή Καρλάφτη

Ιούνιος 2021

**«Μετάφραση και σχολιασμός του γαλλικού νομοσχεδίου που επικυρώνει τη
συνολική οικονομική, εμπορική και στρατηγική συμφωνία μεταξύ της
Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της και του Καναδά»**

Λογοκλοπή

Ως φοιτήτρια του Τμήματος Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ι.Π., δηλώνω ρητά ότι σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής συμπεριλαμβανομένων δημοσιευμένων μεταφράσεων, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο και στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίας στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	5
Πρόλογος.....	6
Μετάφρασμα.....	7
Πρωτότυπο.....	21
Σχολιασμός.....	34
Βιβλιογραφία.....	43

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της πτυχιακής μου εργασίας, θα ήθελα, αρχικά, να ευχαριστήσω τον επόπτη καθηγητή μου, κ. Μιχάλη Πολίτη, για τη στήριξη και τις πολύτιμες συμβουλές του όχι μόνο κατά την εκπόνηση αυτής της εργασίας, αλλά και κατά τη διάρκεια των σπουδών μου.

Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Φωτεινή Καρλάφτη για την προθυμία της να αποτελέσει μέρος της Επιτροπής Εποπτείας συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειας.

Επίσης, αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω τις ευχαριστίες, την ευγνωμοσύνη και την αγάπη μου στα πρόσωπα όλων εκείνων των γυναικών, «προτύπων», των καθηγητριών μου, χάρη στις οποίες μυήθηκα στη μαγεία των ξένων γλωσσών.

Πριν ολοκληρώσω, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους λίγους και εκλεκτούς μου φίλους, για τις όμορφες αλλά και τις δύσκολες στιγμές που μοιραστήκαμε κατά τη διάρκεια των φοιτητικών μας χρόνων.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά, αλλά και να αφιερώσω την πτυχιακή μου εργασία και όλες όσες προηγήθηκαν αυτής, στην *Οικογένεια* μου και ιδιαιτέρως στον κ. Γρηγόριο Λαζάρου Κωνσταντινίδη, χωρίς την ηθική και υλική υποστήριξη των οποίων ελάχιστα θα είχαν επιτευχθεί.

Πρόλογος

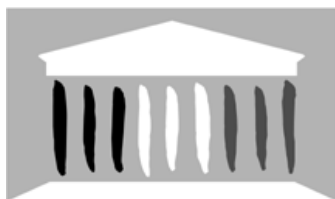
Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε κατά την θερινή περίοδο του Ακαδημαϊκού Έτους 2020 - 2021, στο πλαίσιο του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Η εργασία πραγματοποιήθηκε υπό την επίβλεψη του κ. Μιχάλη Πολίτη, καθηγητή οικονομικής, νομικής και πολιτικής μετάφρασης (γαλλικά-ελληνικά) στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, με συνεξετάστρια την κ. Φωτεινή Καρλάφτη, επίσης καθηγήτρια του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας με ειδίκευση στις οικονομικές, νομικές και πολιτικές μεταφράσεις από τα Γαλλικά προς τα Ελληνικά, και αντιστρόφως, και την Ιστορία του Δικαίου.

Αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η σχολιασμένη μετάφραση (μετάφραση ενός κειμένου συνοδευόμενη από σχολιασμό των μεταφραστικών επιλογών κατά τη διαδικασία αυτή) ενός ειδικού κειμένου από τη γαλλική προς την ελληνική γλώσσα. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για τη μετάφραση του νομοσχεδίου με τίτλο «*PROJET DE LOI autorisant la ratification de l'accord économique et commercial global entre l'Union européenne et ses États membres, d'une part, et le Canada, d'autre part, et de l'accord de partenariat stratégique entre l'Union européenne et ses États membres, d'une part, et le Canada, d'autre part*». Γίνεται λόγος για ένα αρκετά ενδιαφέρον νομικό κείμενο με έντονα, ωστόσο, οικονομικά στοιχεία και ορολογία, αφού πραγματεύεται ως επί το πλείστον τις επενδυτικές και εμπορικές σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και κατ'επέκταση της Γαλλίας και του Καναδά, αλλά και τις μακροοικονομικές επιπτώσεις που ενδέχεται να απορρέουν από την εφαρμογή των δύο συμφωνιών.

Σύμφωνα με τον κανονισμό των πτυχιακών εργασιών, αλλά και λόγω της έκτασης του κειμένου, για την εκπόνηση αυτής της εργασίας, μεταφράστηκε ένα κομμάτι του νομοσχεδίου· το κομμάτι εκείνο της μελέτης εκτίμησης των επιπτώσεων. Τέλος, κατά τη μετάφρασή του κειμένου, ποικίλες ήταν οι μεταφραστικές δυσκολίες, καθώς έπρεπε να αντιμετωπιστούν οι ιδιαιτερότητες της γλώσσας του κειμένου.

Μετάφρασμα

Αριθ. 2107/2019

ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΘΝΟΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Σύνταγμα της 4ης Οκτωβρίου 1958

ΙΕ΄ Βουλευτική Περίοδος

Καταχωρίσθηκε στο Προεδρείο της Εθνοσυνέλευσης την 3^η Ιουλίου 2019.

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

για την κύρωση της συνολικής οικονομικής και εμπορικής συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφενός, και του Καναδά, αφετέρου, και της συμφωνίας στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφενός, και του Καναδά, αφετέρου

(Κατεπείγουσα διαδικασία)

(Παραπέμπεται στην Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων λόγω αδυναμίας σύστασης ειδικής επιτροπής εντός των προθεσμιών που προβλέπονται από τα άρθρα 30 και 31 του Κανονισμού)

Κατατίθεται εκ μέρους του Πρωθυπουργού της
Γαλλίας, του κ. Édouard Philippe,

από τον Υπουργό Ευρώπης και Εξωτερικών
Υποθέσεων, του κ. Jean-Yves Le Drian

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

για την κύρωση

της συνολικής οικονομικής και εμπορικής συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφενός, και του Καναδά, αφετέρου,

και

της συμφωνίας στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφενός, και του Καναδά, αφετέρου

Μελέτη Εκτίμησης των επιπτώσεων

NOR: EAEJ1916682L/Bleue-1

I- Σημεία αναφοράς

B. Η σχέση Γαλλίας-Καναδά

Οι διμερείς σχέσεις μεταξύ Γαλλίας και Καναδά είναι μακροχρόνιες και στενές. Οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της Γαλλίας και του Καναδά συναντώνται τακτικά στο πλαίσιο τόσο διεθνών, όσο και διμερών φόρουμ. Απόδειξη αυτού αποτελεί η επίσκεψη του Καναδού Πρωθυπουργού, Justin Trudeau, στη Γαλλία τον Απρίλιο του 2018, τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2019, καθώς και η επίσκεψη του Γάλλου Προέδρου, Emmanuel Macron, στον Καναδά τον Ιούνιο του 2018. Αμφότερες οι χώρες υποστηρίζουν την πολυμέρεια¹⁰, την προστασία των παγκόσμιων δημόσιων αγαθών (περιβάλλον, εκπαίδευση...) και αποδίδουν ιδιαίτερη προσοχή σε ζητήματα που αφορούν τη διεθνή ασφάλεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου.

¹⁰<https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/canada-y-compris-quebec/la-france-et-lecanada/evenements/article/declaration-franco-canadienne-7-06-18>

Οι διμερείς σχέσεις των δύο χωρών στηρίζονται σε **μια σειρά από τομεακές εταιρικές σχέσεις** και στο συνεχή και υψηλού επιπέδου διάλογο, ο οποίος πρόκειται να ενισχυθεί με τη σύσταση ενός Συμβουλίου με τη συμμετοχή Γάλλων και Καναδών υπουργών αρχής γενομένης από το 2020.

Δεσμευμένες από κοινού να συμβάλλουν στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, οι δύο χώρες προχώρησαν στη σύναψη μιας γαλλοκαναδικής εταιρικής σχέσης για το κλίμα και το περιβάλλον¹¹ με αφορμή την επίσκεψη του Καναδού Πρωθυπουργού, Justin Trudeau, στο Παρίσι (16-17 Απριλίου 2018). Αυτή η εταιρική σχέση κατέστησε δυνατή την υλοποίηση κοινών πρωτοβουλιών σε τομείς όπως οι μεταφορές και η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που προέρχονται από αυτές, η τιμολόγηση των ανθρακούχων εκπομπών, η πράσινη χρηματοδότηση και η κατάρτιση γαλλόφωνων Αφρικανών διαπραγματευτών ενόψει των διασκέψεων των μερών για το κλίμα.

Επιπλέον, η Γαλλία και ο Καναδάς έχουν υπογράψει ένα σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη, καθιερώνοντας έναν τακτικό διμερή διάλογο με στόχο τον συντονισμό της δράσης τους για τη βιώσιμη ανάπτυξη, την ισότητα των φύλων και την εκπαίδευση σε τρίτες χώρες.

Για ζητήματα ασφάλειας και άμυνας, η Γαλλία και ο Καναδάς ανταλλάσσουν πληροφορίες στο πλαίσιο τεσσάρων τεχνικών επιτροπών (εξοπλισμός, έρευνα και ανάπτυξη, στρατηγικές υποθέσεις, στρατιωτική συνεργασία), οι οποίες συνεδριάζουν τουλάχιστον μία φορά κατ'έτος και συμβάλλουν στις εργασίες του γαλλοκαναδικού Συμβουλίου Αμυντικής Συνεργασίας με συμμετοχή των καθ'ύλην αρμοδίων υπουργών. Το 2016 καταρτίστηκε, μάλιστα, ένας «οδικός χάρτης» για τη διατήρηση της ειρήνης, στο πλαίσιο του οποίου ο Καναδάς παρέχει τη στήριξή του τόσο στη γαλλική στρατιωτική επιχείρηση «Serval», όσο και στις δυνάμεις της επιχείρησης «Barkhane» στο Μαλί (διάθεση των ελικοπτέρων τους για πραγματοποίηση πτήσεων).

¹¹https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/180411_plan_d_action_france_-_canada_-_versionfr_vf_cle441a7c-1.pdf

Σε πανεπιστημιακό και επιστημονικό επίπεδο, υπάρχουν πολλές συμφωνίες που ενθαρρύνουν την κινητικότητα των φοιτητών μεταξύ των πανεπιστημίων, αλλά και την κοινή ερευνητική συνεργασία, όπως, για παράδειγμα, η συμφωνία Mitacs-CampusFrance για την κινητικότητα των Γάλλων και Καναδών φοιτητών που βρίσκονται στον δεύτερο και τρίτο κύκλο σπουδών ή το Ταμείο Έρευνας Γαλλίας-Καναδά (Fonds France-Canada pour la Recherche – FFCR), το οποίο έχει χρηματοδοτήσει μέχρι σήμερα 250 κοινά ερευνητικά προγράμματα. Σημαντικοί γαλλικοί και καναδικοί ερευνητικοί οργανισμοί διατηρούν στενές σχέσεις σε τομείς όπως οι νέες τεχνολογίες στον τομέα της πληροφορικής, η ενέργεια, η γεωργία και η ιατρική. Το 2018, η Γαλλία και ο Καναδάς υπέγραψαν κοινή δήλωση για την **τεχνητή νοημοσύνη**¹², η οποία αποσκοπεί στη δημιουργία παγκόσμιας και υψηλού επιπέδου τεχνογνωσίας με σκοπό την κατανόηση και πρόβλεψη των επιπτώσεων αυτής της νέας τεχνολογίας (δημιουργία της διεθνούς ομάδας μελέτης Groupe international d'experts en intelligence artificielle – G2IA).

Στον πολιτιστικό τομέα, η Γαλλία και ο Καναδάς συνεργάζονται στο πλαίσιο του Διεθνούς Οργανισμού Γαλλοφωνίας (Organisation Internationale de la Francophonie – OIF), του οποίου είναι οι δύο βασικοί χρηματοδότες, αλλά και της Οργάνωσης των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (UNESCO). Παράλληλα, οι δύο χώρες έχουν υπογράψει διμερή δήλωση για την πολιτιστική πολυμορφία στον ψηφιακό χώρο.

Όσον αφορά τον τομέα της κινητικότητας των νέων, με τη συμφωνία που υπεγράφη στις 14 Μαρτίου 2013 στην Οτάβα¹³, δίνεται η δυνατότητα σε 14.000 Γάλλους νέους να μεταβούν στον Καναδά έναντι 2.500 περίπου Καναδών νέων στη Γαλλία.

Από το 2015 ο Καναδάς έχει αυξήσει τη διεθνή του κινητοποίηση. Πιο συγκεκριμένα, έχει υποστηρίξει τη συμφωνία του Παρισιού για το κλίμα, έχει αναλάβει διάφορες πρωτοβουλίες στον τομέα του περιβάλλοντος (διοργάνωση τον Απρίλιο του 2019 της συνόδου κορυφής για τη βιοποικιλότητα με τίτλο «Sommet des champions de la Nature»), ενώ έχει υποδεχθεί και 45.000 Σύρους πρόσφυγες.

¹²https://international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/europe/2018-06-07-france_ai-ia_france.aspx?lang=fra

¹³ Δημοσιεύθηκε με το διάταγμα αριθ. 2015-8 της 7ης Ιανουαρίου 2015.

Η πλειονότητα των δράσεων αυτών εντάσσεται στο πλαίσιο του «*Canada is back*», συνθήματος που εκφράζει παράλληλα και την υποψηφιότητα της χώρας στο Συμβούλιο Ασφαλείας για το έτος 2021-2022.

Σε στρατιωτικό επίπεδο, ο Καναδάς προέβλεψε την αύξηση του αμυντικού του προϋπολογισμού έως το 2026 στο 1,4% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ). Επιπλέον, εξακολουθεί να δραστηριοποιείται ενεργά στον αγώνα κατά του Ισλαμικού Κράτους, ενώ έχει επιστρατεύσει και οκτακόσια άτομα προσωπικό, συμπεριλαμβανομένων διακοσίων εκπαιδευτών, στις ιρακινές και κουρδικές δυνάμεις στο Ιράκ.

Αρκετοί άξονες της καναδικής εξωτερικής πολιτικής παραμένουν σταθεροί. Αυτό ισχύει τόσο για την σημαντική υποστήριξη προς την Ουκρανία (το 3,8% του καναδικού πληθυσμού το 2016 ήταν ουκρανικής καταγωγής), όσο και ως προς το Ισραήλ (με αρκετά διαφοροποιημένο τόνο και καταδίκη του αποικισμού). Ακόμη, ένα σημαντικό μέρος του διπλωματικού του έργου αποτελούν οι πολιτικές και ιδίως οι οικονομικές του σχέσεις με τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Τέλος, σε οικονομικό επίπεδο, οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ της Γαλλίας και του Καναδά αντιπροσώπευαν το 2017, 11,2 δισ. ευρώ (6,3 δισ. ευρώ σε αγαθά και 4,9 δισ. ευρώ σε υπηρεσίες), ενώ το 2018 οι γαλλικές εξαγωγές προς τον Καναδά άγγιζαν το υψηλότερο επίπεδό τους στα 3,36 δισ. ευρώ.

Η Γαλλία αποτελεί τον ένατο μεγαλύτερο προμηθευτή αγαθών και υπηρεσιών και τον δέκατο τέταρτο μεγαλύτερο ξένο επενδυτή στον Καναδά, με τις άμεσες επενδύσεις να ανέρχονται το 2014 στα 8 δισ. ευρώ το 2014. Περίπου εξακόσιες γαλλικές επιχειρήσεις είναι εγκατεστημένες στον Καναδά, κυρίως στο Κεμπέκ, οι οποίες απασχολούν πάνω από 85.000 άτομα προσωπικό, ενώ από την πλευρά του ο Καναδάς έχει διακόσιες θυγατρικές εταιρειών στη Γαλλία που απασχολούν 21.000 άτομα.

II- Ιστορικό των διαπραγματεύσεων

1. Συνολική Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία (ΣΟΕΣ/CETA)

Με αφορμή τη σύνοδο κορυφής ΕΕ-Καναδά τον Ιούνιο του 2007, η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο Καναδάς συμφώνησαν να διεξάγουν μια κοινή ανάλυση των πιθανών οφελών μιας στενότερης οικονομικής εταιρικής σχέσης, ενώ κατά τη διάρκεια της συνόδου κορυφής στις 17 Οκτωβρίου 2008 υπό τη γαλλική προεδρία του Συμβουλίου της ΕΕ, κατέληξαν στο συμπέρασμα πως μια τέτοια συμφωνία θα ήταν αρκετά επωφελής και για τις δύο πλευρές. Οι διαπραγματεύσεις για την υπογραφή της Συνολικής Οικονομικής και Εμπορικής Συμφωνίας ξεκίνησαν στη σύνοδο κορυφής ΕΕ-Καναδά στις 6 Μαΐου 2009, βάσει των οδηγιών διαπραγμάτευσης που εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 27 Απριλίου 2009 και οι οποίες συμπληρώθηκαν το 2011 με διατάξεις για τις επενδύσεις¹⁵.

Οι διαπραγματεύσεις ολοκληρώθηκαν στη σύνοδο κορυφής ΕΕ-Καναδά στις 26 Σεπτεμβρίου 2014. Στη συνέχεια, τροποποιήθηκε¹⁶ το όγδοο κεφάλαιο της συμφωνίας σχετικά με την προστασία των επενδύσεων και την επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κράτους προκειμένου να αναγνωριστεί το κυριαρχικό δικαίωμα των κρατών να προβαίνουν σε ρυθμίσεις μέσω της θέσπισης μέτρων αναγκαίων για την προστασία των νόμιμων δημόσιων συμφερόντων, όπως η προστασία της υγείας ή του περιβάλλοντος, αλλά και να μεταρρυθμιστεί ο μηχανισμός επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτών και κράτους (ΕΔΕΚ), θεσπίζοντας στο πλαίσιο της συμφωνίας έναν διμερή δικαιοδοτικό μηχανισμό για την επίλυση επενδυτικών διαφορών (Σύστημα Επενδυτικών Δικαστηρίων, «ICS»). Οι γαλλικές αρχές έχουν συμβάλει ενεργά στην ανάπτυξη του νέου μηχανισμού που εγκαινιάστηκε από τη ΣΟΕΣ, με τη δημοσίευση φιλόδοξων προτάσεων για τη μεταρρύθμιση των μηχανισμών διαιτησίας μεταξύ επενδυτών και κράτους¹⁷, ήδη από τον Μάιο του 2015.

¹⁵Στις 15 Δεκεμβρίου 2015, το Συμβούλιο αποφάσισε να αποχαρακτηρίσει και να δημοσιεύσει τις οδηγίες διαπραγμάτευσης που δόθηκαν στην Επιτροπή το 2009 (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9036-2009-EXT-2/el/pdf>) και τις προσθήκες που έγιναν το 2011 (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12838-2011-EXT-2/el/pdf>).

¹⁶Κατά τη νομική και γλωσσική αναθεώρηση του κειμένου που ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2016.

¹⁷*Προς έναν νέο τρόπο επίλυσης διαφορών μεταξύ κρατών και επενδυτών* (Μάιος 2015), https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/20150530_isds_papier_fr_vf_cle432fca-2.pdf.

Η συμφωνία υπεγράφη από εκπροσώπους της ΕΕ, των κρατών μελών της και του Καναδά στις 30 Οκτωβρίου 2016 στις Βρυξέλλες, μαζί με μια κοινή ερμηνευτική πράξη που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της συμφωνίας, σύμφωνα με το άρθρο 30.1 της ΣΟΕΣ¹⁸. Η υπογραφή της ΣΟΕΣ εξ ονόματος της ΕΕ εγκρίθηκε με την απόφαση (ΕΕ) 2017/37 του Συμβουλίου της 28ης Οκτωβρίου 2016¹⁹, στην οποία επισυνάπτονται τριάντα οκτώ δηλώσεις του Συμβουλίου, των κρατών μελών και/ή της Επιτροπής οι οποίες αν και δεν αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της ΣΟΕΣ, καθορίζουν το «πλαίσιο εντός του οποίου το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση με την οποία εγκρίνει την υπογραφή της ΣΟΕΣ εξ ονόματος της Ένωσης»²⁰.

Μετά την έγκρισή της από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 15 Φεβρουαρίου 2017 και την επικύρωσή της από τον Καναδά στις 11 Μαΐου 2017, η ΣΟΕΣ εφαρμόζεται προσωρινά από τις 21 Σεπτεμβρίου 2017. Σύμφωνα, μάλιστα, με την απόφαση (ΕΕ) 2017/38 του Συμβουλίου της 28ης Οκτωβρίου 2016²¹, η προσωρινή εφαρμογή της ΣΟΕΣ αφορά μόνο θέματα που εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ, εξαιρουμένων των διατάξεων των κεφαλαίων οκτώ και δεκατρία που αφορούν τις μη άμεσες επενδύσεις και την επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κράτους, για τις οποίες το Δικαστήριο της ΕΕ (ΔΕΕ) έκρινε,

¹⁸Κοινή ερμηνευτική πράξη για τη Συνολική Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία (ΣΟΕΣ) μεταξύ του Καναδά και της Ευρωπαϊκής ένωσης και των κρατών μελών της, *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, L 11, 14 Ιανουαρίου 2017, σ. 3-8(https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2017.011.01.0003.01.EL.L&toc=OJ%3AL%3A2017%3A011%3AFULL).

¹⁹Απόφαση (ΕΕ) 2017/37 του Συμβουλίου, της 28ης Οκτωβρίου 2016, για την υπογραφή, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Συνολικής Οικονομικής και Εμπορικής Συμφωνίας (ΣΟΕΣ) μεταξύ του Καναδά, αφενός, και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφετέρου, *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, L 11, 14 Ιανουαρίου 2017, σ. 1-2 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017D0037&from=FR>).

²⁰Δηλώσεις προς καταχώρηση στα πρακτικά του Συμβουλίου, *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, L 11, 14 Ιανουαρίου 2017, σ. 9-22 ([https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:22017X0114\(02\)&from=FR](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:22017X0114(02)&from=FR)).

²¹Απόφαση (ΕΕ) 2017/38 του Συμβουλίου, της 28ης Οκτωβρίου 2016, σχετικά με την προσωρινή εφαρμογή της Συνολικής Οικονομικής και Εμπορικής Συμφωνίας (ΣΟΕΣ) μεταξύ του Καναδά, αφενός, και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφετέρου, *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, L 11, 14 Ιανουαρίου 2017, σ. 1080-1081 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017D0038&from=FR>).

με τη γνωμοδότηση 2/15 της 16ης Μαΐου 2017 σχετικά με τη συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών ΕΕ-Σιγκαπούρης, ότι εμπίπτουν στις συντρέχουσες αρμοδιότητες της ΕΕ και των κρατών μελών ή μόνο στην αποκλειστική αρμοδιότητα των τελευταίων²².

2. Συμφωνία Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης

Οι επίσημες διαπραγματεύσεις για τη Συμφωνία Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης ξεκίνησαν κατά τη διάρκεια της συνόδου κορυφής ΕΕ-Καναδά το 2009 στην Πράγα και ολοκληρώθηκαν τον Σεπτέμβριο του 2014, ενώ η συμφωνία μονογραφήθηκε στις 8 Σεπτεμβρίου 2014 και υπεγράφη στις 30 Οκτωβρίου 2016 κατά τη 16η σύνοδο κορυφής ΕΕ-Καναδά. Παρά το γεγονός ότι η συμφωνία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 15 Φεβρουαρίου 2017 και από τη Βουλή των Κοινοτήτων του καναδικού Κοινοβουλίου στα τέλη του 2017, εξακολουθεί να χρειάζεται τη βασιλική επικύρωση, την ίδια στιγμή που η καναδική κυβέρνηση αναμένει και την επικύρωση της συμφωνίας από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ πριν την ολοκλήρωση της διαδικασίας. Η συμφωνία εφαρμόζεται προσωρινά από την 1η Απριλίου 2017, για το τμήμα που εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης²³.

Δεδομένου ότι η συμφωνία καλύπτει τομείς μικτής αρμοδιότητας, πρέπει να επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ προτού τεθεί σε ισχύ.

²²Γνώμη 2/15 της 16ης Μαΐου 2017, *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, C 239, 24 Ιουλίου 2017, σ. 3
(<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190727&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7240053>).

²³<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5367-2016-INIT/el/pdf>

IV- Εκτιμώμενες επιπτώσεις της εφαρμογής των συμφωνιών

1. Συνολική Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία

A. Οικονομικές επιπτώσεις

1) Τα πρώτα αποτελέσματα μετά την προσωρινή εφαρμογή του εμπορικού μέρους της ΣΟΕΣ

Ιδιαίτερα, όσον αφορά τις εμπορικές συναλλαγές Γαλλίας-Καναδά, η προσωρινή εφαρμογή της συμφωνίας δεν είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των εισαγωγών στη Γαλλία με προέλευση από τον Καναδά, μεταξύ άλλων και για τους γεωργικούς τομείς. Αντίθετα, παρατηρήθηκε συνολική μείωση κατά την περίοδο αναφοράς από τον Μάρτιο του 2018 έως τον Μάρτιο του 2019 σε σύγκριση με τους δώδεκα μήνες πριν από την προσωρινή εφαρμογή.

Ωστόσο, οι γαλλικές εξαγωγές προς τον Καναδά κατά την περίοδο αυτή συνέχισαν να αυξάνονται. Οι διμερείς εμπορικές συναλλαγές μεταξύ της Γαλλίας και του Καναδά ανήλθαν σε 6,27 δισ. ευρώ το 2018, στο ίδιο, δηλαδή, επίπεδο με το 2017²⁵. Αυτή η διατήρηση του συνολικού επιπέδου των εμπορικών συναλλαγών αντανάκλα την αύξηση των γαλλικών εξαγωγών προς τον Καναδά, οι οποίες βρίσκονται στο υψηλότερο επίπεδο όλων των εποχών (3,36 δισ. ευρώ το 2018 έναντι 3,15 δισ. ευρώ το 2017, αύξηση της τάξεως του 6,6%) και τη σημαντική και ταυτόχρονη μείωση των εισαγωγών από τον Καναδά (2,91 δισ. ευρώ το 2018 έναντι 3,11 δισ. ευρώ το 2017, μείωση της τάξεως του 6,6%). Το 2018 το υπόλοιπο του εμπορικού ισοζυγίου αγαθών Γαλλίας-Καναδά παρουσίασε σημαντική βελτίωση μετά από δύο έτη πτωτικής τάσης και κατέστη σαφώς πλεονασματικό (+455,1 εκατ. ευρώ έναντι 39,7 εκατ. ευρώ το 2017).

²⁵Μερικοί από τους περιορισμούς των υποδειγμάτων για την πρόβλεψη των επιπτώσεων των συμφωνιών στο εμπόριο, και ως εκ τούτου στην οικονομική δραστηριότητα στο σύνολό της, εξηγούνται περαιτέρω από τους Egger και Erhardt ("*Heterogeneous Effects of Tariff and Non-tariff Trade-Policy Barriers in Quantitative General Equilibrium*", CEPR, 2019). Εμπειρικά, μια μελέτη του Εθνικού Συμβουλίου Εμπορίου της Σουηδίας κάνει λόγο για συστηματική υποεκτίμηση των επιπτώσεων των εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ στο εμπόριο. (*The trade effects of regional trade agreements*, Εθνικό Συμβούλιο Εμπορίου της Σουηδίας, 2018)

Η τομεακή δομή του εμπορικού ισοζυγίου το 2018 είναι αποτέλεσμα της εξαγωγικής δυναμικής του τομέα των αγροδιατροφικών προϊόντων (πλεόνασμα ύψους 579,3 εκατ. ευρώ), του τομέα μηχανολογικού εξοπλισμού, ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού υλικού και υλικού ηλεκτρονικών υπολογιστών (πλεόνασμα ύψους 302,9 εκατ. ευρώ), του τομέα των χημικών προϊόντων, των αρωμάτων και των καλλυντικών (πλεόνασμα ύψους 274,4 εκατ. ευρώ), καθώς και του τομέα της κλωστοϋφαντουργίας, των ενδυμάτων και δερμάτινων ειδών (πλεόνασμα ύψους 160,9 εκατ. ευρώ). Ο δυναμισμός αυτός παραμένει σύμφωνος με τις τάσεις που παρατηρήθηκαν το 2017.

2) Αποτελέσματα της μελέτης εκτίμησης των μακροοικονομικών επιπτώσεων της ΣΟΕΣ που διενεργήθηκε από το Κέντρο Προγνωστικών Μελετών και Διεθνών Πληροφοριών (CEPII)²⁶

Η ΣΟΕΣ είναι μια συμφωνία «νέας γενιάς», καθώς επιτρέπει, εκτός από τη μείωση των δασμολογικών φραγμών στο εμπόριο, τη μείωση των μη δασμολογικών φραγμών²⁷ χάρη στη ρυθμιστική συνεργασία και τις τελωνειακές και διοικητικές απλουστεύσεις. Όσον αφορά τους εφαρμοστέους δασμούς, η ΣΟΕΣ περιλαμβάνει την κατάργηση όλων των δασμολογικών κλάσεων στο διμερές εμπόριο βιομηχανικών προϊόντων, έναντι ενός μέσου συντελεστή δασμών για τα προϊόντα αυτά της τάξεως του 2,2% για τις εξαγωγές της ΕΕ –και συνεπώς της Γαλλίας– προς τον Καναδά και 4,2% για τις εισαγωγές της Ευρώπης –και συνεπώς της Γαλλίας– από τον Καναδά (επίπεδο ισοδύναμο με τις δεσμεύσεις των δύο χωρών έναντι του ΠΟΕ σύμφωνα με την αρχή του μάλλον ευνοουμένου κράτους).

Το CEPII διενήργησε μια μοντελοποίηση με σκοπό να παράσχει μια μακροοικονομική, τομεακή και περιβαλλοντική ποσοτική εκτίμηση των επιπτώσεων της συμφωνίας αυτής μεσοπρόθεσμα.

²⁶Το Κέντρο Προγνωστικών Μελετών και Διεθνών Πληροφοριών (CEPII) είναι ένα γαλλικό ερευνητικό κέντρο για τη διεθνή οικονομία. Το CEPII είναι μέρος του δικτύου που συντονίζει η οργάνωση «France Stratégie». Το CEPII διαθέτει υψηλό βαθμό λειτουργικής ανεξαρτησίας, όπως τονίζεται στην τελευταία έκθεση αξιολόγησης του ιδρύματος (Έκθεση αξιολόγησης του CEPII, F. Bourguignon, S. Duchêne, J. de Melo, A. Sapir, Φεβρουάριος 2016). Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τη μελέτη των οικονομικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων που διεξήγαγε το CEPII, βλ. το παράρτημα του σχετικού δελτίου.

²⁷Οι μη δασμολογικοί φραγμοί είναι όλα τα φαινόμενα που, χωρίς να αποτελούν εμπορικά μέτρα (δασμοί), επηρεάζουν τις εμπορικές ροές (υγειονομικοί κανονισμοί, τελωνειακές διαδικασίες, γλώσσα, διοικητικές διαδικασίες κ.λπ.).

Σύμφωνα με την εν λόγω μοντελοποίηση διαπιστώθηκε πως, οι αναμενόμενες επιπτώσεις της ΣΟΕΣ για τη Γαλλία αν και είναι επωφελείς, παραμένουν μέτριες λόγω του εκ των προτέρων χαμηλού επιπέδου των δασμών, του αντίστοιχου μεγέθους της καναδικής (1.653 δισ. δολάρια ΗΠΑ το 2017²⁸) και της γαλλικής (2.258 δισ. δολάρια ΗΠΑ) οικονομίας, αλλά και της απόστασης μεταξύ των δύο χωρών.

Η εκ των προτέρων μελέτη εκτίμησης των επιπτώσεων που διεξήγαγε το CEPII καταλήγει σε αύξηση 0,02% της ετήσιας πραγματικής αύξησης του ΑΕΠ για τη Γαλλία έως το 2035, αύξηση 0,01% για την ΕΕ και 0,4% για τον Καναδά.

Επιπλέον, η μελέτη λαμβάνει υπόψη την αυστηρή συμμόρφωση των δύο εταίρων στις δεσμεύσεις στο πλαίσιο της συμφωνίας του Παρισιού για το κλίμα²⁹, γεγονός που συνεπάγεται ένα σημαντικό περιορισμό στην πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα. Ακόμη, από την παρούσα μελέτη διαπιστώθηκε ότι τα περισσότερα κέρδη για τη γαλλική οικονομία θα προέλθουν από την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της στις αγορές τρίτων χωρών, μια έμμεση επίπτωση της αύξησης των γαλλικών εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών στο γαλλικό έδαφος. Μάλιστα, η παρατήρηση αυτή συνάδει και με το φαινόμενο της διεθνούς κατάρρευσης των αλυσίδων παραγωγής. Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι η μέθοδος μοντελοποίησης που χρησιμοποιήθηκε από το CEPII, καθώς και όλα τα πρότυπα αναφοράς για το διεθνές εμπόριο φαίνεται να έχουν την τάση να υποεκτιμούν τις μακροπρόθεσμες³⁰ επιπτώσεις του ανοίγματος του εμπορίου, ιδίως λόγω της δυσκολίας πλήρους αποτύπωσης των κερδών που συνδέονται με τον ανταγωνισμό και την καινοτομία.

²⁸Πηγή: Παγκόσμια Τράπεζα

²⁹Δημοσιεύθηκε με το διάταγμα αριθ. 2016-1504 της 8ης Νοεμβρίου 2016.

³⁰Μερικοί από τους περιορισμούς των υποδειγμάτων για την πρόβλεψη των επιπτώσεων των συμφωνιών στο εμπόριο, και ως εκ τούτου στην οικονομική δραστηριότητα στο σύνολό της, εξηγούνται περαιτέρω από τους Egger και Erhardt ("*Heterogeneous Effects of Tariff and Non-tariff Trade-Policy Barriers in Quantitative General Equilibrium*", CEPR, 2019). Εμπειρικά, μια μελέτη του Εθνικού Συμβουλίου Εμπορίου της Σουηδίας κάνει λόγο για συστηματική υποεκτίμηση των επιπτώσεων των εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ στο εμπόριο. (*The trade effects of regional trade agreements*, Εθνικό Συμβούλιο Εμπορίου της Σουηδίας, 2018)

Σύμφωνα με τη μελέτη του CEPPII, η ΣΟΕΣ ενδέχεται να αυξήσει το εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών μεταξύ του Καναδά και της Γαλλίας κατά 30%. Παράλληλα, θα συμβάλει στην αύξηση των εξαγωγών κατά 0,22% (αύξηση ύψους 2,3 δισ. ευρώ) και των εισαγωγών κατά 0,2% (αύξηση ύψους 2,3 δισ. ευρώ) έως το 2035. Από την άλλη πλευρά, οι επιπτώσεις στο διμερές ισοζύγιο έως το 2035 θα είναι αρνητικές για τη Γαλλία με τις γαλλικές εξαγωγές προς τον Καναδά να αυξάνονται κατά 16% (αύξησης ύψους 0,9 δισ. ευρώ) και τις γαλλικές εισαγωγές από τον Καναδά να αυξάνονται κατά 42% (αύξηση ύψους 2,8 δισ. ευρώ), με το διμερές ισοζύγιο να παρουσιάζει έλλειμμα της τάξεως του 1,1 δισ. ευρώ. Τα δύο τρίτα του πλεονάσματος των γαλλικών εισαγωγών από τον Καναδά ενδέχεται να αποτελούνται από ενδιάμεσα αγαθά και υπηρεσίες (άμεση χρήση τους στη διαδικασία παραγωγής άλλων αγαθών και υπηρεσιών, καθιστώντας τις γαλλικές επιχειρήσεις πιο ανταγωνιστικές), ενώ οι πρόσθετες γαλλικές εξαγωγές προς τον Καναδά ενδέχεται να είναι κυρίως αγαθά και υπηρεσίες τελικής κατανάλωσης που προορίζονται για τα νοικοκυριά.

Περισσότερο από το 90% των τριάντα δύο τομέων που προσδιορίστηκαν από τη μελέτη του CEPPII³¹ αναμένεται να υποστούν την επίδραση της ΣΟΕΣ, η οποία υπολογίζεται ότι θα είναι μικρότερη από 0,5% της προστιθέμενης αξίας³² τους. Οι γαλλικοί τομείς που φαίνεται να επωφελούνται περισσότερο από τη ΣΟΕΣ είναι εκείνοι της μεταποίησης³³ προϊόντων (αύξηση 155 εκατ. ευρώ έως το 2035 και αύξηση 0,2% της προστιθέμενης αξίας του τομέα), της κλωστοϋφαντουργίας (+120 εκατ. ευρώ, +0,4%), των χημικών ουσιών (+94 εκατ. ευρώ, +0,2%) και των μετάλλων (+56 εκατ. ευρώ, +0,1%).

³¹Πρωτογενής τομέας (λοιπά δημητριακά, λοιπές καλλιέργειες, λοιπά ζωικά προϊόντα, λοιπά πρωτογενή προϊόντα, κτηνοτροφία, σιτάρι, άνθρακας, καλλιέργειες ζάχαρης, δασοκομία, φυσικό αέριο, αργό πετρέλαιο, αλιεία)· τομέας υπηρεσιών (λοιπές υπηρεσίες, λοιπές μεταφορές, ηλεκτρικό ρεύμα, εμπορεύσιμες υπηρεσίες, εναέριες και θαλάσσιες μεταφορές)· μεταποιητικός τομέας (λοιπές ενεργοβόρες μεταποιητικές δραστηριότητες, λοιπά μεταποιημένα προϊόντα, λοιπά προϊόντα διατροφής, λοιπά κρέατα, ποτά και καπνός, χημικές ουσίες, ηλεκτρονικά προϊόντα, μέταλλα, διυλισμένο πετρέλαιο, γαλακτοκομικά προϊόντα, ζάχαρη, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, εξοπλισμός μεταφορικών μέσων, κόκκινο κρέας).

³²Η προστιθέμενη αξία είναι η συνολική αξία του εισοδήματος μείον την προστιθέμενη αξία των ενδιάμεσων αγαθών και υπηρεσιών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγική διαδικασία. Με την ενσωμάτωση της αμοιβής των συντελεστών παραγωγής (εργασία, κεφάλαιο, γη και φυσικοί πόροι), η προστιθέμενη αυτή αξία παρουσιάζει ομοιότητες με το ακαθάριστο περιθώριο κέρδους.

³³Ο τομέας αυτός περιλαμβάνει τα προϊόντα ξυλείας τα αυτόνομα μηχανήματα και τον εξοπλισμό.

Αντίθετα, οι κυριότεροι γαλλικοί τομείς που αναμένεται να έρθουν αντιμέτωποι με ελαφρά μείωση της παραγωγής τους κατά την εφαρμογή της ΣΟΕΣ είναι οι μη εμπορεύσιμες (μείωση 131 εκατ. ευρώ και μείωση 0,01% της προστιθέμενης αξίας του τομέα) και οι εμπορεύσιμες υπηρεσίες (-88 εκατ. ευρώ, -0,01%), καθώς και ο εξοπλισμός των μέσων μεταφοράς (-114 εκατ. Ευρώ, -0,15%).

Ο αντίκτυπος θα ήταν ενδεχομένως μεγαλύτερος για τους τομείς της κτηνοτροφίας και του κόκκινου κρέατος (στη βιομηχανική του διάσταση), εάν οι επιπτώσεις της ΣΟΕΣ έχουν ως αποτέλεσμα μείωση της τάξεως του 1,7% και 4,8% της προστιθέμενης αξίας των δύο αυτών τομέων αντιστοίχως. Πιο συγκεκριμένα, οι επιπτώσεις αυτές εκφράζονται σε απόλυτες τιμές με απώλειες ύψους 9 και 56 εκατ. ευρώ. Από την άλλη πλευρά και για τους τομείς της κτηνοτροφίας και της παραγωγής κόκκινου κρέατος στη βιομηχανική του διάσταση, η πραγματοποίηση των καναδικών εξαγωγών απαιτεί τη δημιουργία και ανάπτυξη στην καναδική επικράτεια μιας αλυσίδας παραγωγής βοείου κρέατος απαλλαγμένου από ορμόνες, από την εκτροφή μέχρι και τη διαδικασία τεμαχισμού του, γεγονός που απαιτεί ιδιαίτερα εντατικές επενδύσεις. Το μακροοικονομικό υπόδειγμα του CERI δεν είναι σε θέση να λάβει υπόψη την ιδιαιτερότητα αυτή, η οποία θα μπορούσε να έχει δυνητικά επιζήμια αποτελέσματα, όπως τονίζεται και στην έκθεση για τους ευαίσθητους γεωργικούς τομείς³⁴. Αυτή η μεγάλη δυσκολία στην αξιοποίηση του εξαγωγικού δυναμικού του Καναδά στους τομείς αυτούς επισημαίνεται και σε μια σχετική δημόσια έκθεση για την παρακολούθηση των ευαίσθητων γεωργικών τομέων (βλ. Παράρτημα – *Έκθεση επιθεώρησης για την παρακολούθηση των ευαίσθητων γεωργικών τομέων*)³⁵. Επιπλέον, οι δύο αυτοί τομείς καλύπτονται από τον μηχανισμό παρακολούθησης εμπορικών επιδόσεων που δημιουργήθηκε προσφάτως για τους πέντε ευαίσθητους γεωργικούς τομείς (βλ. κατωτέρω).

³⁴Βλ. παράρτημα σχετικά με την έκθεση επιθεώρησης για την παρακολούθηση των ευαίσθητων γεωργικών τομέων. Η έκθεση ανατέθηκε ειδικά ενόψει της έναρξης ισχύος της ΣΟΕΣ από τον υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών, τον υπουργό παρά τω υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών, αρμόδιο για τους Δημόσιους Λογαριασμούς, τον υπουργό Γεωργίας και Τροφίμων, τον υπουργό Οικολογικής και Αλληλέγγυας Μετάβασης και τον υφυπουργό Εξωτερικού Εμπορίου, στη Γενική οικονομική επιθεώρηση και το Γενικό Συμβούλιο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης.

³⁵Η έκθεση ανατέθηκε ειδικά ενόψει της έναρξης ισχύος της ΣΟΕΣ από τον υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών, τον υπουργό παρά τω υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών, αρμόδιο για τους Δημόσιους Λογαριασμούς, τον υπουργό Γεωργίας και Τροφίμων, τον υπουργό Οικολογικής και Αλληλέγγυας Μετάβασης και τον υφυπουργό Εξωτερικού Εμπορίου, στη Γενική οικονομική επιθεώρηση και το Γενικό Συμβούλιο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης.

3) Παρακολούθηση των μικροοικονομικών επιπτώσεων της ΣΟΕΣ σε πέντε γεωργικούς τομείς που έχουν χαρακτηριστεί από τα αρμόδια υπουργεία ως ευαίσθητοι (βόειο και χοιρινό κρέας, πουλερικά, ζάχαρη και αιθανόλη):

Στο σχέδιο δράσης για τη Συνολική Οικονομική και Εμπορική Συμφωνία με τον Καναδά (ΣΟΕΣ/CETA)³⁶ που εγκρίθηκε στις 25 Οκτωβρίου 2017, η γαλλική κυβέρνηση δεσμεύτηκε να διασφαλίσει την υποδειγματική εφαρμογή της ΣΟΕΣ (άξονας 1).

Πιο συγκεκριμένα, το σχέδιο δράσης προβλέπει τη λήψη μέτρων για εφαρμογή στους ευαίσθητους γεωργικούς τομείς, μεταξύ των οποίων:

α) Η βελτίωση των υφιστάμενων στατιστικών και μεθοδολογικών εργαλείων τόσο με τη διεξαγωγή παρακολούθησης, όσο και με μελέτες εκτίμησης των επιπτώσεων ανά τομέα και ανά χώρα, κατά σωρευτικό τρόπο·

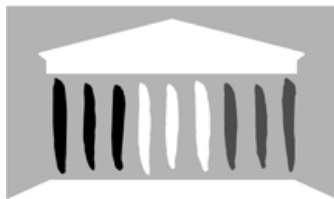
β) Η διασφάλιση της διεξαγωγής αποτελεσματικής παρακολούθησης της κατανομής των γεωργικών ποσοστώσεων·

γ) Η ενίσχυση των υγειονομικών και φυτοϋγειονομικών αρχών για την επίτευξη ίσων όρων ανταγωνισμού·

δ) Η θέσπιση σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ενός μηχανισμού για τη συνεχή παρακολούθηση του όγκου των εισαγωγών ευαίσθητων γεωργικών προϊόντων, ιδίως του βόειου και του χοιρινού κρέατος και της αιθανόλης, με βάση ένα παρατηρητήριο τιμών και ποσοτήτων, το οποίο θα διευκολύνει την ανάλυση των επιπτώσεων σε περιφερειακό επίπεδο·

ε) Η διασφάλιση ότι το άνοιγμα των γεωργικών ποσοστώσεων για τον Καναδά λαμβάνεται πλήρως υπόψη σε κάθε προβληματισμό, ιδίως στην παρακολούθηση της Εθνικής Διάσκεψης για τα Τρόφιμα (États Généraux de l'Alimentation), σχετικά με τις πολιτικές που ενδέχεται να επηρεάσουν τους γεωργικούς τομείς, προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε αποσταθεροποίηση των αγορών.

³⁶Βλ. πλήρη σημείωση στο παράρτημα σχετικά με την παρακολούθηση της εφαρμογής του σχεδίου δράσης της γαλλικής κυβέρνησης για τη ΣΟΕΣ της 25ης Οκτωβρίου 2017.

N° 2107

ASSEMBLÉE NATIONALE

CONSTITUTION DU 4 OCTOBRE 1958

QUINZIÈME LÉGISLATURE

Enregistré à la Présidence de l'Assemblée nationale le 3 juillet 2019.

PROJET DE LOI

autorisant la ratification de l'accord économique et commercial global entre l'Union européenne et ses États membres, d'une part, et le Canada, d'autre part, et de l'accord de partenariat stratégique entre l'Union européenne et ses États membres, d'une part, et le Canada, d'autre part,

(Procédure accélérée)

(Renvoyé à la commission des affaires étrangères, à défaut de constitution d'une commission spéciale dans les délais prévus par les articles 30 et 31 du Règlement.)

PRÉSENTÉ

AU NOM DE M. Édouard PHILIPPE,
Premier ministre,

PAR M. Jean-Yves LE DRIAN,
ministre de l'Europe et des affaires étrangères

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

Ministère de l'Europe
et des Affaires étrangères

PROJET DE LOI

autorisant la ratification

**de l'accord économique et commercial global entre l'Union européenne et ses États
membres, d'une part, et le Canada, d'autre part,**

et

**de l'accord de partenariat stratégique entre l'Union européenne et ses États
membres, d'une part, et le Canada, d'autre part**

ETUDE D'IMPACT

NOR : EAEJ1916682L/Bleue-1

I- Situations de référence

B- La relation France-Canada

La relation bilatérale entre la France et le Canada est ancienne et solide. Les chefs d'Etat et de gouvernement français et canadien se rencontrent régulièrement en marge des forums internationaux et dans des formats bilatéraux, en témoigne la visite du Premier ministre Justin Trudeau en avril 2018, en mai 2019 et en juin 2019 en France et la visite du Président de la République Emmanuel Macron en juin 2018 au Canada. Les deux pays soutiennent le multilatéralisme¹⁰, la préservation des biens publics mondiaux (environnement, éducation...) et promeuvent une attention accrue aux problèmes de sécurité internationale, aux droits de l'Homme et à l'Etat de droit.

¹⁰<https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/canada-y-compris-quebec/la-france-et-lecanada/evenements/article/declaration-franco-canadienne-7-06-18>

La relation bilatérale est soutenue par une **série de partenariats sectoriels** et par un dialogue constant au plus haut niveau, qui devrait être conforté par la mise en place d'un Conseil des ministres franco-canadien à compter de 2020.

Engagés conjointement dans la lutte contre le changement climatique, les deux pays ont conclu un partenariat franco-canadien pour le climat et l'environnement¹¹ à l'occasion de la venue du Premier ministre Trudeau à Paris (16-17 avril 2018). Ce partenariat a permis de mettre en œuvre des initiatives conjointes dans des domaines tels que la réduction des émissions de gaz à effet de serre dans les transports, la tarification du carbone, la finance verte, ou la formation des négociatrices africaines francophones en vue des Conférences des Parties (COP) sur le climat.

La France et le Canada ont également conclu un plan d'action en matière de développement, instaurant un dialogue bilatéral régulier visant à coordonner leur action à destination des pays tiers en matière de développement durable, d'égalité des genres et d'éducation.

En matière de sécurité et de défense, la France et le Canada échangent au sein de quatre comités techniques (armement, recherche et développement, affaires stratégiques, coopération militaire), qui se réunissent au moins une fois par an et nourrissent les travaux d'un Conseil franco-canadien de coopération en matière de défense au niveau ministériel. Une feuille de route sur le maintien de la paix a également été établie en 2016, dans le cadre de laquelle s'inscrit le soutien canadien à l'opération Serval, puis à la force Barkhane au Mali (mise à disposition d'heures de transport de leurs hélicoptères).

Au niveau universitaire et scientifique, plusieurs accords soutiennent la mobilité des étudiants entre les universités, ainsi que des coopérations conjointes en matière de recherche, à l'image de l'accord Mitacs-CampusFrance sur la mobilité des étudiants français et canadiens en 2ème et 3ème cycle, ou du Fonds France-Canada pour la Recherche (FFCR), qui a financé 250 projets de recherche conjoints à ce jour.

¹¹https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/180411_plan_d_action_france_-_canada_-_versionfr_vf_cl_e441a7c-1.pdf

Les grands organismes de recherche français et canadiens entretiennent des relations étroites dans des secteurs tels que les nouvelles technologies de l'information, l'énergie, l'agriculture ou encore la médecine. En 2018, la France et le Canada ont signé une déclaration conjointe sur l'intelligence artificielle¹² qui vise à constituer une expertise mondiale de très haut niveau pour appréhender et anticiper les impacts de cette nouvelle technologie (création d'un groupe international d'étude, le G2IA).

Dans le domaine culturel, la France et le Canada coopèrent au sein de l'Organisation Internationale de la Francophonie (OIF), dont ils sont les deux principaux bailleurs, et de l'Organisation des Nations Unies pour l'éducation, la science et la culture (UNESCO). Par ailleurs, ils ont signé une déclaration bilatérale sur la diversité culturelle dans l'espace numérique.

Dans le domaine de la mobilité des jeunes, un accord signé le 14 mars 2013 à Ottawa¹³ permet à 14 000 jeunes français de se rendre au Canada chaque année, contre environ 2 500 jeunes canadiens en France.

Le Canada a accru son engagement international depuis 2015. Le Canada a notamment soutenu l'Accord de Paris sur le climat, s'est engagé dans plusieurs initiatives dans le domaine environnemental (tenue d'un « Sommet des champions de la Nature » sur la biodiversité en avril), et a accueilli 45 000 réfugiés syriens. La majorité de ces actions s'inscrivent dans le cadre de la devise « Canada is back » qui s'incarne également par la candidature du pays au Conseil de Sécurité pour 2021-2022.

Sur le plan militaire, le Canada a prévu une augmentation de son budget défense d'ici 2026, à hauteur de 1,4 % du produit intérieur brut (PIB). Le pays reste fortement engagé dans la lutte contre Daech et mobilise 800 personnels, dont 200 formateurs, auprès des forces irakiennes et kurdes en Irak.

¹²https://international.gc.ca/world-monde/international_relations-relations_internationales/europe/2018-06-07-france_ai-ia_france.aspx?lang=fra

¹³Publié par décret n°2015-8 du 7 janvier 2015.

Plusieurs axes de la politique étrangère canadienne restent stables. C'est le cas de l'important soutien à l'Ukraine (3,8 % de la population canadienne en 2016 était d'origine ukrainienne) ainsi qu'à Israël (avec un ton plus nuancé et une condamnation de la colonisation). Les relations politiques et surtout économiques avec les Etats-Unis constituent une part importante de son action diplomatique.

Enfin, au niveau économique, les échanges commerciaux entre la France et le Canada représentaient en 2017, 11,2 Md€ (6,3Md€ de biens et 4,9 Md€ de services). Les exportations françaises vers le Canada ont atteint leur plus haut niveau en 2018, à 3,36Md€.

La France est le 9ème fournisseur de biens et services au Canada et son 14ème investisseur étranger, avec 8Md€ de stock d'investissements directs en 2014. Environ 600 entreprises françaises sont installées au Canada, principalement au Québec, elles emploient plus de 85 000 personnes. La Canada, quant à lui, compte 200 filiales de sociétés en France qui emploient 21 000 personnes.

II- Historiques des négociations

1. Accord économique et commercial global (AECG/CETA)

A l'occasion du Sommet UE-Canada de juin 2007, l'Union européenne et le Canada ont convenu de mener une analyse conjointe des bénéfices pouvant résulter d'un partenariat économique plus étroit, puis ont conclu à son intérêt lors du Sommet UE-Canada du 17 octobre 2008, sous la Présidence française du Conseil de l'UE. Les négociations en vue de la signature de l'accord économique et commercial global ont été lancées lors du sommet UE-Canada du 6 mai 2009, sur la base de directives de négociations adoptées par le Conseil de l'Union européenne le 27 avril 2009, complétées en 2011 de dispositions relatives à l'investissement¹⁵.

¹⁵Le 15 décembre 2015, le Conseil a décidé de déclassifier et de publier les directives de négociation données à la Commission en 2009 (<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9036-2009-EXT-2/fr/pdf>), et les compléments qui y ont été apportées en 2011 (<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12838-2011-EXT-2/fr/pdf>).

Les négociations ont été conclues lors du sommet UE-Canada du 26 septembre 2014. Le chapitre Huit de l'Accord dédié à la protection des investissements et au règlement des litiges investisseur-État a par la suite été modifié¹⁶ afin de réaffirmer le droit souverain des Etats à réguler par l'adoption de mesures nécessaires à la protection d'intérêts publics légitimes tels que la protection de la santé ou de l'environnement et de réformer le mécanisme de règlement des différends investisseur-Etat (RDIE) en établissant dans le cadre de l'Accord un mécanisme juridictionnel bilatéral pour la résolution des litiges d'investissement (« ICS » pour Investment Court System). Les autorités françaises ont activement contribué à l'élaboration du nouveau dispositif inauguré par l'AECG en publiant dès le mois de mai 2015 des propositions ambitieuses de réforme des mécanismes d'arbitrage investisseur-État¹⁷.

L'accord a été signé par les représentants de l'UE, de ses États membres et du Canada le 30 octobre 2016 à Bruxelles, en même temps qu'un instrument interprétatif commun qui fait partie intégrante de l'accord, conformément à l'article 30.1 de l'AECG¹⁸. La signature de l'AECG au nom de l'UE a été autorisée par la décision (UE) 2017/37 du Conseil du 28 octobre 2016¹⁹, à laquelle sont jointes trente-huit déclarations du Conseil, des Etats membres et/ou de la Commission qui ne font pas partie intégrante de l'AECG mais explicite le « contexte dans lequel le Conseil a adopté la décision d'autoriser la signature de l'AECG au nom de l'Union »²⁰.

¹⁶ Lors de la révision juridique et linguistique du texte, finalisée en février 2016

¹⁷ *Vers un nouveau moyen de régler les différends entre Etats et investisseurs* (mai 2015), https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/20150530_isds_papier_fr_vf_cle432fca-2.pdf.

¹⁸ Instrument interprétatif commun concernant l'accord économique et commercial global (AECG) entre le Canada et l'Union européenne et ses États membres, Journal officiel de l'Union européenne, L 11, 14 janvier 2017, pp. 3-8 (https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/FR/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.011.01.0003.01.FRA&toc=OJ:L:2017:011:TOC).

¹⁹ Décision (UE) 2017/37 du Conseil du 28 octobre 2016 relative à la signature, au nom de l'Union européenne, de l'accord économique et commercial global (AECG) entre le Canada, d'une part, et l'Union européenne et ses Etats membres, d'autre part, Journal officiel de l'Union européenne, L 11, 14 janvier 2017, pp. 1-2 (https://eurlex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.011.01.0001.01.FRA&toc=OJ:L:2017:011:TOC).

²⁰ Déclarations à inscrire au procès-verbal du Conseil, Journal officiel de l'Union européenne, L 11, 14 janvier 2017, pp. 9-22 (https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/FR/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.011.01.0009.01.FRA&toc=OJ:L:2017:011:TOC).

Après avoir été approuvé par le Parlement européen le 15 février 2017, puis ratifié par le Canada le 11 mai 2017, l'AECG est appliqué de manière provisoire depuis le 21 septembre 2017. Conformément à la décision (UE) 2017/38 du Conseil du 28 octobre 2016²¹, l'application provisoire de l'AECG ne concerne que les matières relevant des compétences exclusives de l'UE, à l'exclusion notamment des dispositions des chapitres huit et treize relatives aux investissements autres que directs et au règlement des différends investisseur-État, dont la Cour de justice de l'UE (CJUE) a jugé, dans son avis 2/15 du 16 mai 2017 relatif à l'accord de libre-échange UE Singapour, qu'elles relevaient de compétences partagées entre l'UE et les Etats membres ou des seules compétences de ces derniers²².

2. Accord de partenariat stratégique

Les négociations officielles de l'accord de partenariat stratégique (APS) ont commencé au sommet UE-Canada de Prague, en 2009. Les négociations ont pris fin en septembre 2014 et l'accord a été paraphé le 8 septembre 2014, puis signé le 30 octobre 2016 à l'occasion du 16ème sommet UE-Canada. Il a été approuvé par le Parlement européen le 15 février 2017 et par la chambre des communes canadienne fin 2017 mais attend toujours la sanction royale, le gouvernement canadien attendant la ratification de l'accord par l'ensemble des Etats membres de l'UE avant de finaliser le processus. L'accord est appliqué de manière provisoire depuis le 1er avril 2017, pour la partie relevant de la compétence exclusive de l'Union²³.

L'accord portant sur des champs de compétence mixte, il doit être ratifié par l'ensemble des Etats membres de l'UE avant de pouvoir entrer en vigueur.

²¹Décision (UE) 2017/38 du Conseil du 28 octobre 2016 relative à l'application provisoire de l'accord économique et commercial global (AECG) entre le Canada, d'une part, et l'Union européenne et ses Etats membres, d'autre part, Journal officiel de l'Union européenne, L 11, , 14 janvier 2017, pp. 1080-1081

(https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/FR/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.011.01.1080.01.FRA&toc=OJ:L:2017:011:TOC).

²²Avis 2/15 du 16 mai 2017, Journal officiel de l'Union européenne, C 239, 24 juillet 2017, p. 3 (<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190727&pageIndex=0&doclang=fr&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=7240053>).

²³<http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5367-2016-INIT/fr/pdf>

IV-Conséquences estimées de la mise en oeuvre des accords

1. Accord économique et commercial global

a. Conséquences économiques

1) Premiers résultats constatés depuis l'entrée en application provisoire de la partie commerciale de l'AECG

En ce qui concerne spécifiquement les échanges France – Canada, l'application provisoire n'a pas non plus entraîné de hausse des importations en France en provenance du Canada, y compris pour les filières agricoles, mais plutôt une baisse globale sur la période de référence allant de mars 2018 à mars 2019 par rapport aux douze mois précédant l'application provisoire.

A l'inverse, les exportations françaises à destination du Canada ont continué à progresser sur cette période. Les échanges bilatéraux de biens entre la France et le Canada ont atteint un montant de 6,27 Mds€ en 2018, au même niveau qu'en 2017²⁵. Ce maintien du niveau global des échanges reflète une augmentation des exportations françaises à destination du Canada à leur plus haut niveau historique (3,36 Mds€ en 2018 contre 3,15 Mds€ en 2017; + 6,6 %) et une baisse significative et simultanée des importations en provenance du Canada (2,91 Mds€ en 2018 contre 3,11 Mds€ en 2017; - 6,6 %). Le solde de la balance commerciale des biens France-Canada en 2018 s'améliore fortement après deux années de baisse et devient nettement excédentaire (+455,1 M€ contre +39,7 M€ en 2017).

²⁵Certaines des limites des modèles de prévision des effets des accords sur le commerce, et partant sur l'activité économique dans son ensemble, sont expliquées plus en détail dans Egger et Erhardt ("Heterogeneous Effects of Tariff and Non-tariff Trade-Policy Barriers in Quantitative General Equilibrium", CEPR, 2019). Empiriquement une étude du Conseil national suédois du commerce fait état d'une sous-estimation systématique des effets des accords commerciaux de l'Union européenne sur le commerce. (The trade effects of regional trade agreements, National board of trade Sweden, 2018)

La structure sectorielle de la balance commerciale en 2018 résulte du dynamisme à l'exportation des secteurs des produits agroalimentaires (excédent de +579,3 M€), des équipements mécaniques, matériel électrique, électronique et informatique (excédent de +302,9 M€), des produits chimiques, parfums et cosmétiques (excédent de +247,4 M€) ainsi que des textiles, habillement et cuir (excédent de +160,9 M€). Ce dynamisme demeure dans la continuité des tendances observées en 2017.

2) Résultats de l'étude d'impact macroéconomique de l'AECG réalisée par le centre d'études prospectives et d'informations internationales (CEPII)²⁶

L'AECG est un accord dit « de nouvelle génération » en ce qu'il permet, en plus d'une réduction des barrières tarifaires au commerce, une diminution des barrières non-tarifaires²⁷ grâce à des coopérations réglementaires ainsi que des simplifications douanières et administratives. S'agissant des droits de douane applicables, l'AECG comprend un démantèlement de l'intégralité des lignes tarifaires sur les échanges bilatéraux de produits industriels, contre un niveau de droit de douane moyen sur ces produits de 2,2 % pour les exportations de l'UE – et donc de la France - vers le Canada et de 4,2 % pour les importations européennes – et donc françaises - en provenance du Canada (niveau équivalent aux engagements OMC des deux pays au titre du principe de la nation la plus favorisée).

Le CEPII a réalisé une modélisation permettant de fournir une quantification macroéconomique, sectorielle et environnementale des effets de cet accord à un horizon de moyen terme.

²⁶Le Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales est un centre de recherche français sur l'économie internationale. Le CEPII fait partie du réseau coordonné par France Stratégie. Le CEPII dispose d'une très grande indépendance opérationnelle, comme le souligne le dernier rapport d'évaluation de l'institution (Rapport d'évaluation du Cepii, F. Bourguignon, S. Duchêne, J. de Melo, A. Sapir, février 2016). Pour plus de détails sur l'étude d'impact économique et environnementale conduite par le CEPII, cf. Fiche Annexe consacrée

²⁷Les barrières non-tarifaires sont l'ensemble des phénomènes qui, sans être des mesures commerciales (droits de douane), ont un effet sur les flux de commerce (réglementations sanitaires, procédures douanières, langue, procédures administratives, etc.).

Selon cette modélisation, les effets à attendre de l'AECG pour la France sont bénéfiques mais modestes en raison du faible niveau des droits de douane ex-ante, de la taille respective des économies canadienne (1 653 Mds USD en 2017²⁸) et française (2 258 Mds USD) ainsi que de la distance entre les deux pays.

L'étude d'impact ex-ante conduite par le CEPII aboutit à une hausse de 0,02 % de la croissance annuelle du PIB réel de la France à horizon 2035, de 0,01 % pour l'UE, et de 0,4% pour le Canada. L'étude prend en compte un respect strict des engagements des deux partenaires au titre de l'Accord de Paris sur le climat²⁹, ce qui implique une contrainte non négligeable sur l'activité économique supplémentaire. L'étude établit que la majeure partie des bénéfices pour l'économie française proviendrait des gains de compétitivité pour l'économie française sur les marchés tiers, effet indirect de la hausse des importations françaises de biens et services utilisés dans la production de biens et services sur le sol français. Cette observation est conforme avec le phénomène d'éclatement international des chaînes de production. Il convient toutefois de relever que la méthode de modélisation utilisée par le CEPII, ainsi que la totalité des modèles de référence pour le commerce international, semblent avoir tendance à sous-estimer les effets de l'ouverture au commerce à long terme³⁰, notamment en raison de la difficulté à capter pleinement les gains liés à la concurrence et l'innovation.

L'AECG engendrerait un accroissement des échanges de biens et services de 30 % entre le Canada et la France d'après l'étude du CEPII. L'AECG contribuerait à une hausse de 0,22 % des exportations (+ 2,3 Mds EUR) et de 0,2 % des importations (+2,3 Mds EUR) à horizon 2035.

²⁸Source : Banque mondiale

²⁹Publié par décret n°2016-1504 du 8 novembre 2016

³⁰Certaines des limites des modèles de prévision des effets des accords sur le commerce, et partant sur l'activité économie dans son ensemble, sont expliquées plus en détail dans Egger et Erhardt ("Heterogeneous Effects of Tariff and Non-tariff Trade-Policy Barriers in Quantitative General Equilibrium", CEPR, 2019). Empiriquement une étude du Conseil national suédois du commerce fait état d'une sous-estimation systématique des effets des accords commerciaux de l'Union européenne sur le commerce. (The trade effects of regional trade agreements, National board of trade Sweden, 2018).

En revanche, les effets sur le solde bilatéral à horizon 2035 seraient négatifs pour la France, avec des exportations françaises vers le Canada en hausse de 16 % (+ 0,9 Md EUR) et des importations françaises depuis le Canada à + 42 % (+ 2,8 Mds EUR), pour un solde bilatéral de -1,1 Md EUR. Le surplus d'importations françaises depuis le Canada serait composé au deux-tiers de biens et services intermédiaires (utilisés directement dans le processus de production d'autres biens et services, et faisant gagner en compétitivité les entreprises françaises) tandis que les exportations françaises supplémentaires vers le Canada seraient principalement des biens et services de consommation finale, à destination des ménages.

Plus de 90 % de trente-deux secteurs distingués par l'étude du CEPII³¹ devraient connaître un effet de l'AECG inférieur à 0,5 % de leur valeur ajoutée³². Les principaux secteurs français qui devraient bénéficier de l'AECG sont les autres produits manufacturiers³³ (+ 155 MEUR à horizon 2035, + 0,2 % de la valeur ajoutée du secteur), le textile (+ 120 MEUR, + 0,4 %), la chimie (+ 94 MEUR, + 0,2 %) et les métaux (+ 56 MEUR, + 0,1 %). Les principaux secteurs français qui devraient faire face à une légère diminution de leurs productions avec la mise en oeuvre de l'AECG sont les services non-marchands aux entreprises (- 131 MEUR, - 0,01 %), le matériel de transport (- 114 MEUR, - 0,15 %) et les services marchands aux entreprises (- 88 MEUR, - 0,01 %).

L'impact serait potentiellement plus significatif pour les secteurs de l'élevage de bétail et de la viande rouge (dans sa dimension industrielle), les effets de l'AECG rapportés à la valeur-ajoutée sont respectivement de -1,7% et -4,8%. En valeur absolue, les effets sont de - 9 MEUR et - 56 MEUR.

³¹Secteurs primaires (Autres céréales, Autres cultures végétales, Autres produits animaux, Autres produits primaires, Bétail, Blé, Charbon, Cultures sucrières, Foresterie, Gaz, Pétrole brut, Pêche), Secteurs de services (Autres services, Autres transports, Électricité, Services marchands, Transport aérien, Transport maritime), Secteurs manufacturiers (Autre produits manufacturiers intensifs en énergie, Autres produits manufacturiers, Autres produits alimentaires, Autres viandes, Boissons et tabacs, Chimie, Électroniques, Métaux, Pétrole raffiné, Produits laitiers, Sucre, Textile, Matériel de transport, Viande rouge).

³²La valeur-ajoutée est la valeur totale des revenus diminuée des valeurs ajoutées des biens et services intermédiaires utilisés dans le processus de production. Cette valeur-ajoutée s'apparente à la marge brute, en intégrant la rémunération des facteurs de production (travail, capital, terre et ressources naturelles).

³³Ce secteur comprend les produits du bois et les machines et équipements autonomes.

En revanche, pour les deux secteurs, l'élevage de bétail et la production de viande rouge dans sa dimension industrielle, la réalisation des exportations canadiennes nécessite la création et le développement sur leur territoire d'une filière de production de boeuf sans hormones allant de l'élevage jusqu'à la découpe, particulièrement intense en investissement. Le modèle macro-économique du CEPII n'est pas à même de saisir cette particularité à l'effet potentiellement dirimant souligné dans le rapport consacré aux filières agricoles sensibles³⁴. Cette difficulté majeure à la réalisation du potentiel d'exportation canadien dans ces secteurs est soulignée par un rapport public sur le suivi de filières agricoles sensibles (Cf. Annexe sur le Rapport des inspections sur le suivi des filières agricoles sensibles)³⁵. En outre, ces deux filières sont couvertes par le mécanisme de suivi des performances commerciales récemment mis en place pour les cinq filières agricoles sensibles (cf. infra).

3) Suivi de l'impact microéconomique de l'AECG sur cinq filières agricoles identifiées comme sensibles par les ministères compétents (boeuf, porc, volaille, sucre et éthanol) :

Dans le plan d'action relatif à l'accord économique et commercial global avec le Canada (AECG/CETA)³⁶ adopté le 25 octobre 2017, le Gouvernement s'est engagé à garantir une mise en œuvre exemplaire de l'AECG/ CETA (axe 1).

En particulier, ce plan d'action prévoit que des actions de mise en œuvre soient entreprises au regard des filières agricoles sensibles, notamment :

³⁴Cf. Annexe sur le Rapport des inspections sur le suivi des filières agricoles sensibles. Le rapport a été commandé spécifiquement dans la perspective de l'entrée en vigueur de l'AECG, par les Ministres de l'économie et des finances, de l'action et des comptes publics, de l'agriculture et de l'alimentation, de la transition écologique et solidaire et le Secrétaire d'Etat au commerce extérieur auprès de l'Inspection générale des Finances, du Conseil général de l'Environnement et du Développement durable et du conseil général de l'Environnement et du Développement durable.

³⁵Le rapport a été commandé spécifiquement dans la perspective de l'entrée en vigueur de l'AECG, par les Ministres de l'économie et des finances, de l'action et des comptes publics, de l'agriculture et de l'alimentation, de la transition écologique et solidaire et le Secrétaire d'Etat au commerce extérieur auprès de l'Inspection générale des Finances, du Conseil général de l'Environnement et du Développement durable et du conseil général de l'Environnement et du Développement durable.

³⁶Cf note complète en annexe sur le suivi de la mise en œuvre du plan d'action du Gouvernement relatif au CETA du 25 octobre 2017.

(i) améliorer les outils statistiques et méthodologiques existants, avec la réalisation d'un suivi et des études d'impact par filières et par pays, et de façon cumulative ;

(ii) garantir un suivi précis de l'allocation des contingents agricoles ;

(iii) renforcer la discipline sanitaire et phytosanitaire afin d'assurer l'équité des conditions de concurrence ;

(iv) mettre en place un dispositif spécifique de suivi en continu des volumes d'importation de produits agricoles sensibles, en particulier le boeuf, le porc et l'éthanol, reposant, au niveau national et au niveau européen, sur un observatoire des prix et des quantités, permettant également d'analyser l'effet au niveau régional ;

(v) assurer que l'ouverture de contingents agricoles pour le Canada soit pleinement prise en compte dans toute réflexion, notamment le suivi des États Généraux de l'Alimentation, sur les politiques susceptibles d'affecter les filières agricoles, afin de prévenir toute déstabilisation des marchés.

Σχολιασμός

Στο πλαίσιο της πτυχιακής μου εργασίας επέλεξα να μεταφράσω απόσπασμα του γαλλικού νομοσχεδίου, το οποίο αφορά στην επικύρωση των δύο συμφωνιών που συνήφθησαν μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της και του Καναδά. Πιο συγκεκριμένα, πρόκειται για τη συνολική οικονομική και εμπορική συμφωνία, γνωστή και ως «CETA» (ΣΟΕΣ), και τη συμφωνία στρατηγικής εταιρικής σχέσης, γνωστή και ως «SPA» (ΣΣΕΣ), οι οποίες υπεγράφησαν μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών στις 30 Οκτωβρίου 2016 στις Βρυξέλλες και αποτελούν την προσπάθεια διεύρυνσης και εντατικοποίησης των οικονομικών και εμπορικών σχέσεων μεταξύ της ΕΕ και του Καναδά. Έπειτα από πολυετή και στενή συνεργασία —στο πλαίσιο του ΠΟΕ— και μακροχρόνιες διαπραγματεύσεις, η προσπάθεια αυτή ενσαρκώνεται σε αυτές τις «νέας γενιάς» πολιτικές συμφωνίες που έχουν ως στόχο να διευκολύνουν τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των μερών υπερβαίνοντας τους εμπορικούς φραγμούς (βλ. εξάλειψη δασμών σε ποσοστό 99%) και θέτοντας υψηλά πρότυπα για την προστασία των καταναλωτών, της εργασίας και του περιβάλλοντος [\[1\]](#).

Όπως επισημαίνεται και στο κείμενο του νομοσχεδίου, οι εν λόγω συμφωνίες αν και εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 15 Φεβρουαρίου 2017, για να γίνουν δεκτές υπό τη μορφή μικτής συμφωνίας και να ισχύσουν, θα πρέπει μεταξύ άλλων να επικυρωθούν από όλα τα εθνικά και περιφερειακά κοινοβούλια [\[2\]](#). Συγκεκριμένα για την περίπτωση της Γαλλίας και τη θέση σε ισχύ των διεθνών συμβάσεων και συμφωνιών, απαιτείται σε πολλές περιπτώσεις η μεταφορά τους από τη διεθνή και ευρωπαϊκή στη γαλλική έννομη τάξη μέσω εσωτερικού κανόνα.

Το παρόν, λοιπόν, νομοσχέδιο αποτελεί το κείμενο που κατατέθηκε στη γαλλική Εθνοσυνέλευση στις 3 Ιουλίου 2019 από το Γάλλο υπουργό Ευρώπης και Εξωτερικών Υποθέσεων, κ. Jean-Yves Le Drian, με σκοπό την επικύρωση της ΣΟΕΣ και της ΣΣΕΣ. Η συνολική έκταση του νομοσχεδίου είναι αρκετά μεγάλη, αφού περιλαμβάνει τόσο την αιτιολογική έκθεση εντός της οποίας παρουσιάζονται περιληπτικά τα άρθρα των δύο συμφωνιών και η κοινή ερμηνευτική πράξη που συνοδεύει τη ΣΟΕΣ, όσο και τη μελέτη εκτίμησης των επιπτώσεων από την εφαρμογή των συμφωνιών, εντός της οποίας περιλαμβάνεται η μελέτη των μακροοικονομικών επιπτώσεων της ΣΟΕΣ που διενεργήθηκε από το Κέντρο Προγνωστικών Μελετών και Διεθνών Πληροφοριών (CEPII).

Δεδομένου ότι η έκταση του κειμένου ήταν τεράστια και το όριο λέξεων που θέτει ο κανονισμός των πτυχιακών εργασιών συγκεκριμένο, η μετάφραση μου δεν θα μπορούσε να είναι παρά αποσπασματική. Έπειτα από αρκετή σκέψη και προκειμένου να αποφευχθεί η επιλογή αποσπασμάτων που έχουν ήδη μεταφραστεί στα Ελληνικά και τα οποία απαντώνται στα πρωτότυπα κείμενα των συμφωνιών που είναι δημοσιευμένα στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επέλεξα να ασχοληθώ και να μεταφράσω απόσπασμα από το κομμάτι του νομοσχεδίου που παρουσιάζει τη μελέτη εκτίμησης των επιπτώσεων των δύο συμφωνιών· μελέτη που εστιάζει ως επί το πλείστον στις σχέσεις μεταξύ Γαλλίας και Καναδά και στο οικονομικό αντίκτυπο των συμφωνιών για τις δύο χώρες. Στόχος, επομένως, του πρωτοτύπου (εφεξής κειμένου-πηγή) δεν αποτελεί μόνο η πληροφόρηση του αναγνωστικού κοινού σχετικά με τα άρθρα και τις διατάξεις των συμφωνιών, αλλά και η γνωστοποίηση των επιπτώσεων που ενδέχεται να απορρεύσουν από την υπογραφή τους και οι οποίες θα επηρεάσουν άμεσα τη γαλλική και καναδική οικονομία και το σύνολο του εξωτερικού εμπορίου των δύο χωρών (εισαγωγές-εξαγωγές).

Όσον αφορά τη μεθοδολογία μου, περνώντας από το στάδιο της επιλογής κειμένου σε αυτό της μεταφραστικής διαδικασίας, κύριο μέλημα μου αποτέλεσε από την αρχή η καλή ανάγνωση του κειμένου-πηγή με σκοπό τη βαθύτερη κατανόηση του περιεχομένου του. Εκτός από την κατανόηση του περιεχομένου, στόχος των αναγνώσεων ήταν και ο εντοπισμός των όρων ή των σημείων εκείνων που θα αποτελούσαν εμπόδιο για τη μεταφραστική διαδικασία και για τα οποία θα χρειαζόταν ενδεχομένως εντατικότερη έρευνα σε παράλληλα κείμενα του διαδικτύου και σε βάσεις δεδομένων ορολογίας για την τεκμηρίωση τους. Έπειτα από την ολοκλήρωση των βασικών αυτών βημάτων, προχώρησα στη διαδικασία μετάφρασης της μελέτης εκτίμησης επιπτώσεων του νομοσχεδίου. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής αντιμετωπίστηκαν ορισμένες δυσκολίες τόσο σε συντακτικό και υφολογικό, όσο και σε επίπεδο ορολογίας. Παρ' όλα αυτά, η χρήση λεξικών, έντυπων και ηλεκτρονικών γενικού και ειδικού περιεχομένου, μεταφραστικών μνημών, βάσεων δεδομένων ορολογίας, παράλληλων κειμένων, αλλά και σημειώσεων από τις διαλέξεις των διδασκόντων μου βοήθησαν σε μεγάλο βαθμό στην επίλυση των ανακυπτόμενων μεταφραστικών προβλημάτων, η ανάλυση των οποίων ακολουθεί εκτενέστερα παρακάτω.

Δύο βασικοί παράγοντες που διαδραματίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στη διευκόλυνση του μεταφραστικού έργου και ως εκ τούτου στην επιτέλεσή του, είναι ο

εντοπισμός του επιστημονικού πεδίου στο οποίο ανήκει το κείμενο-πηγή και της γλώσσα που χρησιμοποιείται. Κατά την ανάλυση του κειμένου-πηγή και γνωρίζοντας εκ των προτέρων πως πρόκειται για νομοσχέδιο, ήταν εύκολο να αναγνωρίσω πως το πεδίο στο οποίο εντάσσεται είναι εκείνο των νομικό-πολιτικών κειμένων. Τα νομικά, όπως και τα πολιτικά κείμενα αποτελούν μια εξειδικευμένη κατηγορία κειμένων που ανήκουν στο πεδίο των τεχνικών μεταφράσεων. Γίνεται λόγος για κείμενα η μετάφραση και αξιολόγηση των οποίων έχει σύνθετη υφή (Βλαχόπουλος Σ., 2010), ενώ για τη μετάφραση αυτού του είδους κειμένων από γλώσσα σε γλώσσα απαιτείται ειδική αντιμετώπιση των ιδιαιτεροτήτων τους, οι οποίες πηγάζουν ως επί το πλείστον από τις διαφορές μεταξύ των δικαιοϋκτών συστημάτων.

Επιπλέον, θα αποτελούσε παράλειψη να μην επισημανθεί το γεγονός πως η γλώσσα του κειμένου-πηγή είναι ειδική. Όπως αναφέρουν και οι Βαλεοντής Κ.Ε. και Π. Γ. Κριμπάς, ειδική είναι η γλώσσα που χρησιμοποιείται σε ένα θεματικό πεδίο, η οποία περιλαμβάνει ένα υποσύνολο της γενικής γλώσσας και χαρακτηρίζεται από τη χρήση ίδιων γλωσσικών μέσων έκφρασης, το βασικότερο από τα οποία είναι το ορολόγιο ή, αλλιώς, η ορολογία του θεματικού πεδίου: δηλαδή το σύνολο των όρων με τους οποίους παριστάνονται (κατασημαίνονται) όλες οι έννοιες, οι μονάδες γνώσης, του θεματικού πεδίου (Βαλεοντής & Κριμπάς, 2014). Στην προκειμένη περίπτωση, το θεματικό πεδίο του αποσπάσματος με το οποίο ασχολήθηκα δεν ήταν ένα και συγκεκριμένο. Αντιθέτως, το κείμενο-πηγή χαρακτηρίζεται από διεπιστημονικότητα. Συνδυάζει, δηλαδή, δύο ή και περισσότερους κλάδους επιστημονικής γνώσης. Έτσι, μπορεί το κείμενο-πηγή να έχει νομοθετικό χαρακτήρα, αφού δεν παύει να αποτελεί ένα νομικό κείμενο, το απόσπασμα, ωστόσο, της μελέτης εκτίμησης των επιπτώσεων παρουσιάζει αρκετά στοιχεία από κλάδους των οικονομικών επιστημών, με έμφαση σε στοιχεία και όρους που αφορούν την μακροοικονομία (μακροοικονομία και διεθνής οικονομική). Κυρίως, όμως, παρουσιάζει στοιχεία και έννοιες που άπτονται των διαφορετικών κλάδων του Δικαίου (εμπορικό, διεθνές και δίκαιο της ΕΕ) και ιδιαίτερα του κλάδου του διεθνούς δικαίου (διεθνές οικονομικό δίκαιο και κλάδοι του: διεθνές δίκαιο του εμπορίου, διεθνές δίκαιο των επενδύσεων, δίκαιο διεθνών συναλλαγών). Η διεπιστημονικότητα και η ανάμειξη στοιχείων από αρκετούς και διαφορετικούς κλάδους δικαίου που παρατηρείται στο κείμενο, σχετίζονται άμεσα με το γεγονός πως σήμερα το δίκαιο ως αυτόνομο επιστημονικό πεδίο που διευρύνεται διαρκώς, διέπει το σύνολο σχεδόν των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και του ανθρώπινου βίου, σε κάθε επίπεδο (προσωπικό, κοινωνικό, οικονομικό, διοικητικό, επαγγελματικό κ.ά.) (Μελαδάκη, Μ., 2019).

Εντούτοις, θα πρέπει να διευκρινιστεί πως κατά τη μεταφορά όλων εκείνων των στοιχείων που σχετίζονται με το διεθνές δίκαιο, από τη γλώσσα-πηγή, Γαλλικά, στη γλώσσα στόχο, Ελληνικά, δεν χρειάστηκε να γίνουν ιδιαίτερες μετατροπές, παρότι τα δικαιοϋικά συστήματα που εξετάζονται είναι διαφορετικά. Αυτό συμβαίνει καθώς οι διεθνείς συμβάσεις, συνθήκες και συμφωνίες που συνάπτονται μεταξύ των εκάστοτε μερών και προσλαμβάνουν την ισχύ νόμου, παράγονται εντός των διεθνών οργανισμών της παγκόσμιας κοινότητας. Ως εκ τούτου, οι συμφωνίες αυτές (βλ. η συμφωνία ΣΟΕΣ μεταξύ ΕΕ και Καναδά) δεν συνδέονται στενά με κάποια εθνική έννομη τάξη, αλλά αποτελούν προϊόν της διεθνούς έννομης τάξης, η οποία, στα ζητήματα τα οποία ρυθμίζει, επιχειρεί να συγκεράσει τις διαφορές ανάμεσα στις εθνικές έννομες τάξεις (Μελαδάκη, Μ., 2019).

Επιστρέφοντας στο πρακτικό κομμάτι, αυτό της μεταφραστικής διαδικασίας, ποικίλα ήταν τα προβλήματα με τα οποία ήρθα αντιμέτωπη και τα οποία προέρχονταν, στην πλειονότητα τους, από τις δυσκολίες που δημιουργούσε ο οικονομικός λόγος του κειμένου-πηγή. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, το απόσπασμα του νομοσχεδίου που επέλεξα συμπεριλαμβάνει τη μακροοικονομική μελέτη που διεξήγαγε το Κέντρο Προγνωστικών Μελετών και Διεθνών Πληροφοριών (CEPII). Αυτό σημαίνει πως, εκτός από νομικό και δικαιοϋικό χαρακτήρα, το περιεχόμενο του κειμένου-πηγή παρουσιάζει και αρκετά οικονομικά στοιχεία. Σύμφωνα με τον Σ. Βλαχόπουλο (2015), αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι, ο οικονομικός λόγος δεν μπορεί να γίνει αντιληπτός ως ενιαίος, διότι ο ίδιος ο χώρος της οικονομίας δεν μπορεί να θεωρηθεί ενιαίος, ενώ κατά τη μεταφραστική διαδικασία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι αποκλίσεις μεταξύ των οικονομικών πολιτισμών (Vlachopoulos, S., 2015). Είναι, λοιπόν, φυσικό επόμενο, όπως και στην περίπτωση των νομικών κειμένων, έτσι και στην περίπτωση των οικονομικών, η μετάφραση τους να αποδεικνύεται μια αρκετά σύνθετη και πολύπλοκη διαδικασία.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την επίλυση των ανακυπτόμενων κάθε φορά προβλημάτων στηρίχθηκε σε έρευνα τεκμηρίωσης τόσο με βάση το διαχωρισμό των μεταφραστικών προβλημάτων και τις τεχνικές επίλυσης που προτείνουν οι μεταφραστικές θεωρίες όσο και με βάση την εκτεταμένη μελέτη και αναζήτηση σε πηγές του διαδικτύου.

Η ανάλυση και ο διαχωρισμός των μεταφραστικών προβλημάτων αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του τομέα της μετάφρασης, ενώ οι θεωρίες περί κατηγοριοποίησης τους που έχουν διατυπωθεί από αρκετούς θεωρητικούς και μη και στις οποίες μπορεί να

ανατρέξει ένας μεταφραστής είναι πολλές. Μεταξύ των θεωριών αυτών απαντάται και αυτή της C. Nord που αποτελεί τη θεωρία πάνω στην οποία επέλεξα να βασιστώ κι' εγώ η ίδια για να αναλύσω τα μεταφραστικά εμπόδια που συνάντησα στο κείμενο-πηγή μου. Σύμφωνα, λοιπόν, με τη Nord, γίνεται διάκριση των μεταφραστικών προβλημάτων σε πραγματολογικά, πολιτισμικά, γλωσσικά και ιδιάζοντα προβλήματα.

Πιο συγκεκριμένα:

- Τα πραγματολογικά μεταφραστικά προβλήματα ανακύπτουν από τις διαφορές των περιστάσεων και μπορούν να εντοπιστούν με τη σύγκριση των εξωκειμενικών παραγόντων (πομπός, δέκτης, μέσο, χρόνος, χώρος, κίνητρο, κειμενική λειτουργία).
- Τα πολιτισμικά μεταφραστικά προβλήματα απορρέουν από τις διαφορές στις νόρμες και τις συμβάσεις που διέπουν τη λεκτική και μη λεκτική συμπεριφορά στους δύο εμπλεκόμενους κατά τη μετάφραση πολιτισμούς.
- Τα γλωσσικά μεταφραστικά προβλήματα μπορούν επίσης να προκύψουν από δομικές διαφορές στο λεξιλόγιο, τη σύνταξη και τα υπερτεμαχικά στοιχεία των δύο γλωσσών.
- Τέλος, κάποια μεταφραστικά προβλήματα είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με ένα συγκεκριμένο κείμενο αφίξεως, όπως συμβαίνει με ορισμένα σχήματα λόγου, νεολογισμούς και λογοπαίγνια. (Nord, 2014: 150).

Όπως συμβαίνει και στην περίπτωση των μεταφραστικών προβλημάτων όπου συναντάει κανείς πληθώρα θεωριών, έτσι και στο κομμάτι των μεταφραστικών τεχνικών ο μεταφραστής μπορεί να εμπνευστεί και να βασιστεί σε αρκετές θεωρίες διάφορων γλωσσολόγων και μεταφρασεολόγων προκειμένου να αντιμετωπίσει τα μεταφραστικά εμπόδια και να αποδώσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το νόημα του κειμένου-πηγή του. Αξίζει, επομένως, στο σημείο αυτό να γίνει αναφορά και στον καθοριστικό ρόλο που έπαιξε η μελέτη και αξιοποίηση των μεταφραστικών τεχνικών στην επίλυση των μεταφραστικών προβλημάτων που αντιμετώπισα κατά τη μεταφραστική διαδικασία. Οι θεωρίες στις οποίες επέλεξα να βασιστώ στην παρούσα εργασία είναι κυρίως εκείνες των Vinay, J.P. & J. Darbelnet (1958). Έχοντας, λοιπόν, κάνει μια σύντομη αναφορά στις θεωρίες και τεχνικές

που χρησιμοποιήθηκαν για την επίλυση των μεταφραστικών προβλημάτων, παρακάτω θα ακολουθήσει η παράθεση και ανάλυση ορισμένων εξ αυτών με βάση τη ροή του πρωτοτύπου και κατ' επέκταση του μεταφράσματος.

Το πρώτο πρόβλημα –πραγματολογικού, θα έλεγα, χαρακτήρα– που συνάντησα αφορά στην αριθμοδότηση τόσο του γαλλικού νομοσχεδίου όσο και της μελέτης εκτίμησης επιπτώσεων. Πιο συγκεκριμένα, με την κατάθεσή τους στο Προεδρείο της γαλλικής Εθνοσυνέλευσης όλα τα επίσημα κείμενα λαμβάνουν έναν αύξοντα αριθμό που τα διαφοροποιεί μεταξύ τους και διευκολύνει την καταχώρηση και αναζήτηση τους στις βάσεις δεδομένων. Στο παρόν κείμενο-πηγή ο αύξοντας αριθμός του νομοσχεδίου αποδίδεται ως «N° 2107». Αναζητώντας σε παράλληλα κείμενα του διαδικτύου και κυρίως μελετώντας ελληνικά νομοσχέδια οι δύο αποδόσεις που προέκυπτan είναι είτε «Νόμος υπ' αριθμ.» είτε «Αριθ.». Η απόδοση, ωστόσο, του «N°» ως «Νόμος υπ' αριθμ.» θα ήταν λανθασμένη, αφού πρόκειται για σχέδιο νόμου προς επικύρωση και όχι για νόμο. Έτσι, επέλεξα το «Αριθ.» ως μια πιο ισοδύναμη και έγκυρη απόδοση. Επιπλέον, θέλησα να προσθέσω και το έτος κατά το οποίο το νομοσχέδιο κατατέθηκε στο Προεδρείο, σε μια προσπάθεια προσαρμογής του κειμένου στα ελληνικά πρότυπα (βλ. «Αριθ. 2107/2019»). Εκτός από τον αύξοντα αριθμό του νομοσχεδίου, σημείο που με προβλημάτισε αποτέλεσε και ο αριθμός NOR (NOR: EAEJ1916682L/Bleue-1) της μελέτης εκτίμησης των επιπτώσεων. Ωστόσο, στην περίπτωση του συστήματος NOR, όπως και ονομάζεται, θεώρησα πως δεν θα έπρεπε να προβώ σε μετάφρασή του, καθώς πρόκειται για γαλλική κωδικοποίηση που ισχύει μόνο στη Γαλλία και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον εντοπισμό του κειμένου στις νομικές βάσεις δεδομένων.

Στη συνέχεια, μια δεύτερη δυσκολία που συνάντησα στην πρώτη σελίδα του νομοσχεδίου ήταν και η απόδοση της σύμφρασης «procédure accélérée». Η δυσκολία ως προς την απόδοσή της έγκειται στο γεγονός πως στην ελληνική γλώσσα υπάρχουν τουλάχιστον τρεις, αν όχι περισσότερες αποδόσεις για τη σύμφραση αυτή. Αυτές είναι «ταχεία διαδικασία», «επισπευσμένη διαδικασία» και «κατεπείγουσα διαδικασία». Χρειάστηκαν αρκετές ώρες αναζήτησης και μελέτης σε παράλληλα κείμενα και στις βάσεις δεδομένων της ΕΕ και των οργάνων της (Eurlex, CURIA), αλλά και η πολύτιμη βοήθεια από μέρους του επόπτη μου, για να επιλεγθεί η κατάλληλη απόδοση για τη σύμφραση στο συγκεκριμένο κειμενικό περιβάλλον. Έτσι, κατόπιν αναζήτησης επιλέχθηκε η χρήση του όρου «κατεπείγουσα διαδικασία», καθώς είναι ο μοναδικός όρος που εντοπίζεται σε τέτοιου είδους νομοθετικά κείμενα. Αντίθετα, οι όροι «ταχεία διαδικασία» και «επισπευσμένη

διαδικασία» χρησιμοποιούνται σε εντελώς διαφορετικά συγκείμενα, με την πρώτη να αποτελεί δικαστική διαδικασία[4], και την τελευταία να σχετίζεται με το δίκαιο της ΕΕ και τις δημόσιες συμβάσεις χαρακτηριζόμενη συχνά ως κλειστή ή ανοιχτή διαδικασία («ανοιχτή/κλειστή επισπευσμένη διαδικασία»)[5],[6]. Το πρόβλημα αυτό θα μπορούσε να είναι γλωσσικό, αφού οι πολλαπλές αποδόσεις στην ελληνική καταμαρτυρούν τις δομικές διαφορές στο λεξιλόγιο των δύο γλωσσών.

Ένα, ακόμη, σημείο που με δυσκόλεψε ιδιαίτερα ως προς τη μετάφραση του ήταν η φράση «mise à disposition d'heures de transport de leurs hélicoptères». Η φράση αυτή αποτελεί σχήμα λόγου, αφού έχει μεταφορική σημασία και είναι επομένως δύσκολο να βρεθεί ακριβής μετάφραση στα ελληνικά. Στην περίπτωση αυτή, χρειάστηκε να αφιερώσω αρκετές ώρες τόσο στη μελέτη της ίδιας της πρότασης με σκοπό να την κατανοήσω επακριβώς, όσο και στην αναζήτηση σε παράλληλα γαλλικά και ελληνικά κείμενα και βάσεις δεδομένων ορολογίας ώστε να την αποδώσω με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στα ελληνικά. Σε μια προσπάθεια εφαρμογής των μεταφραστικών τεχνικών (έκτυπο, ισοδυναμίας, μετατόπιση κ.α.) έγιναν αρκετές απόπειρες απόδοσης της φράσης, άλλες περισσότερο και άλλες λιγότερο επιτυχημένες. Στη λύση, ωστόσο, του ιδιάζοντος αυτού προβλήματος, σύμφωνα και με τη θεωρία της Nord, καίριο ρόλο έπαιξαν και οι συμβουλές και διορθώσεις του επόπτη μου που είχαν ως αποτέλεσμα την τελική της απόδοση ως «*διάθεση των ελικοπτέρων τους για πραγματοποίηση πτήσεων*».

Στα γλωσσικά προβλήματα έρχεται να προστεθεί και η απόδοση στα Ελληνικά του όρου «*filière*» στις συμφράσεις «*filière agricole*» και «*filières agricoles sensibles*», αλλά και στη σύμφραση «*filière de production de bœuf*» (βλ. «*filière de production de bœuf sans hormones*»). Πρόβλημα δημιουργείται λόγω των πολλαπλών αποδόσεων του όρου αυτού στην ελληνική γλώσσα και στο συγκεκριμένο συγκείμενο. Ο όρος «*filière*» αποδίδεται στα Ελληνικά άλλοτε ως «τομέας» και «κλάδος» και άλλοτε ως «αλυσίδα ή οδός παραγωγής» και «δίκτυο ή σύστημα διανομής». Ωστόσο, δεν είναι όλοι οι όροι δόκιμοι, αλλά ούτε έχουν και την ίδια συχνότητα στη χρήση τους. Για να βρεθεί, επομένως, η κατάλληλη απόδοση για την κάθε σύμφραση, χρειάστηκε και σε αυτή την περίπτωση να ανατρέξω σε αρκετά παράλληλα κείμενα και ιστοσελίδες του διαδικτύου προκειμένου να κατανοήσω και τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των όρων *τομέας*, *κλάδος*, *αλυσίδα παραγωγής* κτλ. Αρχικά, λοιπόν, μετά και από την αναζήτηση, κατέληξα στη χρήση του όρου «*γεωργικός τομέας*» για τη σύμφραση «*filière agricole*». Παρά το γεγονός ότι στα Γαλλικά υπάρχει και ο όρος «*secteur*» για να

περιγράφει τον «τομέα», επέλεξα τη συγκεκριμένη απόδοση για δύο λόγους. Αφενός μεν, ο όρος «τομέας» επιλέχθηκε γιατί αναφέρεται σε ένα μεγάλο τμήμα της οικονομίας και η γεωργία, ως γνωστόν, αποτελεί τεράστιο κομμάτι της οικονομικής δραστηριότητας μιας οικονομίας. Αφετέρου δε, ο συγκεκριμένος όρος επιλέχθηκε, καθώς στα Ελληνικά η απόδοση της σύμφρασης «*filières agricoles sensibles*» συναντάται στην πλειονότητα των κειμένων ως «ευαίσθητοι γεωργικοί τομείς». Όσον αφορά την απόδοση της σύμφρασης «*filière de production (de bœuf sans hormones allant de l'élevage jusqu'à la découpe)*» επιλέχθηκε η χρήση του όρου «αλυσίδα παραγωγής βοείου κρέατος», αφού με βάση την περιγραφή του πρόκειται περισσότερο για μια αλυσίδα παραγωγής παρά για έναν τομέα ή κλάδο που σαν όροι είναι αρκετά πιο γενικοί. Επιπλέον, αναζητώντας σε παράλληλα κείμενα, όρος αλυσίδα παραγωγής φαινόταν να υπερίσχυε των υπολοίπων ως προς τη συχνότητα στη χρήση.

Αξίζει να σημειωθεί πως ένα ακόμη ιδιαίτερο πρόβλημα αποτέλεσε και η μετάφραση στα Ελληνικά του «*États Généraux de l'Alimentation*». Πιο συγκεκριμένα, στις τελευταίες γραμμές του πρωτοτύπου γίνεται αναφορά στις διασκέψεις που προωθήθηκαν από τη γαλλική Κυβέρνηση από τον Ιούλιο του 2017 έως και το Δεκέμβριο του 2017 γύρω από τη διατροφή. Σκοπός των διασκέψεων αυτών υπό την μορφή «εργαστηρίων»^[7] ήταν να ξεκινήσει ο διάλογος και να διατυπωθούν συστάσεις για την επίσπευση της μετάβασης σε μεθόδους παραγωγής που σέβονται τους φυσικούς πόρους, τους ανθρώπους και τα ζώα και ικανές να παράσχουν τρόφιμα επαρκούς ποιότητας και ποσότητας. Παρά την εκτεταμένη αναζήτηση σε κείμενα του διαδικτύου, δεν κατάφερα να βρω μια δόκιμη μετάφραση του «*États Généraux de l'Alimentation*», ενώ η μετάφραση που συνάντησα σε ορισμένα δημοσιογραφικά άρθρα ως «Γενικές Καταστάσεις Τροφίμων» όχι μόνο ήταν λανθασμένη, αλλά μετέφερε και λάθος πληροφορία στον αναγνώστη. Η μετάφραση του ως «*Εθνική διάσκεψη για τη Διατροφή*» προήλθε ύστερα από την αναζήτηση σε κείμενα των επίσημων ιστοσελίδων της γαλλικής Κυβέρνησης, όπου το «*États Généraux de l'Alimentation*» μεταφράζεται στα Αγγλικά ως «*National Food Conference*»^[8]. Στο σημείο αυτό γίνεται λόγος για την επίλυση ενός μεταφραστικού προβλήματος, το οποίο φέρει πολιτισμικές διαφορές, αφού το «*États Généraux de l'Alimentation*» δεν ανταποκρίνεται στην ελληνική πραγματικότητα και είναι επομένως κάτι εντελώς άγνωστο για τον Έλληνα αναγνώστη.

Τέλος, ένα από τα τελευταία μου μεταφραστικά προβλήματα ήταν και η απόδοση του υπουργικού αξιώματος «*Ministre de l'action et des comptes publics*». Όπως και με την

παραπάνω περίπτωση, έτσι και εδώ μιλάμε για ένα πολιτισμικό πρόβλημα, εφόσον στο ελληνικό πολιτικό σύστημα δεν συναντάται κάτι αντίστοιχο. Στην περίπτωση αυτή, λοιπόν, το πρόβλημα έγκειται στην εύρεση όσο το δυνατόν καταλληλότερης μετάφρασης που να διευκολύνει την ίδια στιγμή και το αναγνωστικό κοινό ως προς την κατανόηση του αξιώματος. Δύο από τις επιλογές που είχα στη διάθεση μου ήταν να αφήσω τον τίτλο, ως έχει, στα Γαλλικά, όπως εμφανίζεται σε ορισμένα κείμενα της ΕΕ ή να προχωρήσω σε κατά λέξη μετάφραση, όπως συμβαίνει και στην περίπτωση της ιστοσελίδας του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών όπου το αξίωμα αποδίδεται ως «Υπουργός Δράσης και Δημοσίων Λογαριασμών». Αν και οι δύο τεχνικές αυτές ευσταθούν, θέλησα, ύστερα και από προτροπή του επόπτη μου, να προχωρήσω σε περαιτέρω αναζήτηση και να προσπαθήσω να κατανοήσω το αξίωμα προκειμένου να προσφέρω μια απόδοση που θα το προσαρμόζει στην ελληνική πραγματικότητα. Με βάση και την αναζήτηση, λοιπόν, γύρω από τις αρμοδιότητες του αξιώματος, κατέληξα στην εξής μετάφραση: *«υπουργός παρά τω υπουργώ Οικονομίας και Οικονομικών, αρμόδιος για τους Δημόσιους Λογαριασμούς»*.

Κλείνοντας, δύναται κανείς να συμπεράνει πως για τη μετάφραση ενός τόσο απαιτητικού ειδικού κειμένου με αρκετά έντονα στοιχεία νομικής και οικονομικής ορολογίας, χρειάστηκαν αρκετές ώρες έρευνας και μελέτης σε όλα τα μέσα και τις πηγές που είχα στη διάθεσή μου. Οι δυσκολίες με τις οποίες ερχόμουν κάθε φορά αντιμέτωπη ήταν ποικίλες, ενώ δεν ήταν λίγες και οι περιπτώσεις όπου στις δυσκολίες του πρωτοτύπου δεν μπόρεσαν να δώσουν τη λύση ούτε τα λεξικά και οι βάσεις δεδομένων ορολογίας, αλλά ούτε και τα παράλληλα κείμενα. Στις περιπτώσεις αυτές, ήμουν εγώ εκείνη που έπρεπε να αναλάβει την ευθύνη και να πάρει τις αποφάσεις με σκοπό να αποδοθούν τα περίπλοκα αυτά σημεία με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, ώστε να μην αλλοιωθεί το νόημα τους, αλλά και να γίνεται την ίδια στιγμή κατανοητό από τον αναγνώστη.

Καταληκτικά, η διεκπεραίωση της παρούσας πτυχιακής εργασίας αποτέλεσε για μένα όχι μόνο μια από τις σημαντικότερες δοκιμασίες πάνω στις νομικές-οικονομικές μεταφράσεις, αλλά και μια προσωπική πρόκληση· μια πρόκληση την οποία προσπάθησα να φέρω εις πέρας, χρησιμοποιώντας όλες εκείνες τις γνώσεις και τα εφόδια που μου δόθηκαν στα τέσσερα αυτά χρόνια της ακαδημαϊκής μου πορείας, η οποία φτάνει στο τέλος της. Η εμπειρία, λοιπόν, της πτυχιακής και οι γνώσεις και πληροφορίες που αποκόμισα από αυτή ήταν εξαιρετικά εποικοδομητικές και θα μου φανούν εξαιρετικά χρήσιμες στην επαγγελματική μου πορεία.

Βιβλιογραφία

Πηγή κειμένου

LE DRIAN J.-Y., PHILIPPE É. (2019) *PROJET DE LOI autorisant la ratification de l'accord économique et commercial global entre l'Union européenne et ses États membres, d'une part, et le Canada, d'autre part, et de l'accord de partenariat stratégique entre l'Union européenne et ses États membres, d'une part, et le Canada, d'autre part*. Διαθέσιμο στο: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/textes/115b2107_projet-loi

Ελληνική Βιβλιογραφία

Βαλεοντής, Ε. Κ. & Κριμπάς, Π. Γ. (2014). *Νομική Γλώσσα, Νομική Ορολογία, Θεωρία και Πράξη*, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

Βλαχόπουλος, Σ. (2010). *Μετάφραση και Δημιουργικότητα*, Αθήνα: Κλειδάριθμος.

Βλαχόπουλος, Σ. (2015). *Διαπολιτισμική επικοινωνία στην οικονομία*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/208>

NORD, C. (2014). *Η μετάφραση ως στοχευμένη δραστηριότητα. Εισαγωγή στις λειτουργικές προσεγγίσεις*, Αθήνα: Διάυλος.

Μελαδάκη, Μ. (2019). Μεταπτυχιακή Διατριβή: *Συγκριτική ανάλυση των μεταφράσεων της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική (Σύμβαση του Οβιέδο) για την ενσωμάτωση της σύμβασης στην ελληνική και στην κυπριακή έννομη τάξη*. Διαθέσιμο στο: <http://ikee.lib.auth.gr/record/308955?ln=el>

Τσίγκου, Α. Μ. Μ. (2012): *Γλωσσολογία & Μετάφραση, Προσεγγίζοντας τη μεταφραστική μονάδα: Εφαρμογή στο ζεύγος Γαλλικής-Ελληνικής*, Αθήνα: Διάυλος

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Vinay, J.P. & Darbelnet, J. (1958): *Stylistique comparée du français et de l'anglais. Méthode de traduction*. Paris: Didier.

Έντυπα Λεξικά

ΚΑΟΥΦΜΑΝ (2004). *Γαλλοελληνικό Λεξικό*. Αθήνα: Librairie Kauffman

ΠΑΤΑΚΗΣ (2012). *Γαλλοελληνικό Λεξικό*. Αθήνα: Πατάκης

ΦΟΡΤΣΑΚΗΣ Π. Θ. (2013). *Γαλλο-ελληνικό, Ελληνο-γαλλικό Λεξικό Νομικών Όρων*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

Ηλεκτρονικά Λεξικά

<https://el.glosbe.com/>

<https://iate.europa.eu/home>

<https://www.linguee.com/>

Παραπομπές σχολιασμού

[1],[2]

<https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/10/28/eu-canada-trade-agreement/>

[3] https://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo2_7024/el/

[4]

http://www.sate.gr/data_source/2020%CE%95%CE%91%CE%91%CE%94%CE%97%CE%A3%CE%A5-24.pdf

[5]

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52015DC0454&from=GA>

[6]

<https://www.inc-conso.fr/content/alimentation/les-etats-generaux-de-lalimentation-0>

[7] <https://agriculture.gouv.fr/french-national-food-conference>

Διαδικτυακοί Τόποι

Βουλή των Ελλήνων,

<https://www.hellenicparliament.gr/Nomothetiko-Ergo/Katatethenta-Nomosxedia>

Εμπορικό Δίκαιο, *Βασικές έννοιες του εμπορικού δικαίου*. Διαθέσιμο στο:

<https://static.eudoxus.gr/books/https://static.eudoxus.gr/books/94/chapter-59393794.pdf>

Ευρωπαϊκή Ένωση, Οδηγός για τη σύνταξη, τη μετάφραση και την αναθεώρηση των Νομικών Πράξεων και λοιπών Εγγράφων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα Ελληνικά. Διαθέσιμο στο: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/styleguide_greek_dgt_el.pdf

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, <https://www.consilium.europa.eu/el/>

CEPII, *Rapport d'étude: Évaluation macro-économique des impacts de l'Accord économique et commercial global entre le Canada et l'Union européenne*. Διαθέσιμο στο:

http://www.cepii.fr/PDF_PUB/rr/rr2019_01.pdf

Curia, <https://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=el>

E-justice, https://e-justice.europa.eu/content_international_law-10-el.do

Eur Lex, <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

France diplomatie, <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/>

Gouvernement français, <https://www.gouvernement.fr/>